

37. archy - ročníku 1937. sbírka II.

administrace (expedice): Stará Říše, Morava

37. archy v květnu léta Páně 1937 obsahují:

<i>Karel Pflieger</i> : Chrám svatodušní přírody	listů	8
Básně. (V. Solovjev, Fedor Sologub a jiní)		4
<i>Balmes</i> : Umění jak dojít pravdy (pokračování)		4
<i>V. V. Rozanov</i> : Osamocení (pokračování)		18
<i>I. von Uexküll</i> : Úvod ke knize (okolní a vnitřní svět zvířat)		8
Administrační zadina		6
Orientační		2
Obrázky		3

Uspořádal a vydal *Vilém Opatrný*: Praha-Strašnice 980.

ARCHY vychází čtyřikrát do roka. Před-
platné na rok 1937 jest 30 Kč. Toto číslo 37.
jest za 6 Kč. Tiskem Václava Horáka v Pro-
stějově, Viktora Dvořáka v Mor. Budějovicích
a Jana Muchy ve Vel. Meziříčí. Novinová
sazba povolena red. pošt. a telegrafu v Brně
*, 10013-IIIa-1937, podací úřad Stará Říše.

Karel Pfleger:

Chrám svatodušní přírody.

Co se to jen dnes děje? Klamavá hra či svatý obřad, tajemné zjevení přírody?

Země se propadla hluboko do zářivého lůna nedělních odpoledních hodin. Kousek země, která mne nese, jejíž s pahorku na pahorek se vinoucí záhony svým vlněním utěšují můj zrak, země, která mne hned ve svých úpadech skrývá jako v zelených záhybech svého roucha, hned zase vystupujíc, mne na široké, bezpečné své dlaní k nebi vyzdvihuje, je tak plna pokoje, jakoby ani nebyla účastna tichého víření kroužící planety. Opodál na silnici, vedoucí k lesní hospodě, hlučí a dupe sice nedělní veselí několika okolních vesnic a motory jako stateční hafani štěkají z mraků prachu. Ale to je jako neklid za vysokou zdí zahrady, který jen zvyšuje dojem ticha a bezpečnosti v zahradě. A nejsem snad v zahradě, kterou obepíná skoro nepřetržitý řetěz Černého lesa a Voges? A nad touto zdí klene se nekonečně vysoko kříšťálový zvon oblohy, a co pod ní leží uzavřeno jako zjevení pokoje, toť starý zašlý ráj, který na okamžik se vynořil z hlubin věků. Patnáct vesnic sní tu na prozářených stráních pahorků tak klidně, jakoby nebylo divokého a pustého, lidskými vášněmi rozrytého

a rozervaného světa, jakoby bída a smrt a hřích byly zemřely.

Není to obraz až neuvěřitelný? Na pravdu příliš krásný? Byl kdy pravdou a může jí kdy býti? Je takové oslavení věcí vůbec v dosahu lidské možnosti? - Četl jsem včera článek francouzské spisovatelky Rachildy o Leonu Bloyovi. Vzpomínka na toto veliké vášnivé srdce, které se ztravovalo očekáváním věčných zaslíbení, božského světového sabatu, přivádí ji k slovům, že »život a láska bez tušení zásvětí mnoho neznamenají«. Ale - podotýká melancholicky - sama prý nemá toho štěstí věriti v Boha. Já je mám a využívám ho. Já věřím, že země byla od Boha stvořena, věřím, že země i pod kletbou, která ji až do nitra pronikla, nemůže zapomenouti, že Duch Boží se nad ní vznášel. Tento jarní den jest snem země o jitru stvoření. A není prázdným marným snem, jest snem obtěžkaným svatými vzpomínkami, jest významu plným tajemným zjevením přírody, hlásajícím věčnou přítomnost tvůrčího Ducha. Ano, tento nádherný a neodolatelný průlom života, který na milionech a miliardách místech proráží ztrnulost smrti, tento úžasný triumf přírody jest jen J e h o slavná přítomnost.

Hle, jak podivuhodná jest země! Duch lásky, sluncem oděný od tisíciletí se vrhá s nebe dolů, rostliny, lidé, zvířata rozkvétají navzájem sobě vstříc, a od divadla kosmické architektury má

modrými horami a modrým nebem orámované rajské scenerie až k malému světu bylin a trav, listů a květů, neztratilo stvoření od nepaměti lidské ani nejmenší část svého půvabu. Neboť vládne nad ním Svatý Duch hojnosti a krásy.

Jest to, tuším, svatý Bernard, který řekl: »Od lesů jsem se víc naučil než od knih.« Zde nemám lesů, mám jen pole a lučiny. Svět malých a nejmenších, nejnepatrnějších věcí. Netřeba prázdninové cesty, abys jej objevil. Leží u tvých nohou, jakmile jen vyjdeš z domu. Ale je tak veliký a krásný, že zamyslíš-li se nad ním, nikdy nedomyšlíš. Trávy lesknou se ve světle jako nabroušené, prohnuté šavle, jimiž celé ohromné armády neviditelných skřítek proti sobě bojují. Těžké květy pampelišky svítí jako žlutkově žlutá slunce přízemní, její listy jsou dramaticky divoce zubaté a chvějí se vášnivým vzrušením jakoby si chtěly horlivě vybojovati a udržeti své místo v přívalu vroucího, honosivého a chtivého života kolem sebe. Neboť hrozí tu kolikolem zátopa, jen pohled'. Moře zeleně žene příbojem. Zeleně ve všech odstínech a tvarech, širokých i úzkých, plochých i nitkovitých, divokých i krotkých, velkolepých i komických, srdečných i dojemných; zeleně žlutavá, zeleně modrá a všecky přechody mezi nimi, až nekonečně početné. Namodrale zelená lucina a masivní, růžově kvetoucí jetel i křiklavě žlutá pole řepková rozkládají se tu v tro-

picky smyslné orgii, v které nahoře pokračují stromy v bílé i lilově zářící a šumící záplavě.

Co jest to, co to vše znamená? Zázrak. Věčně starý a věčně nový zázrak, prázrak tvoření. Zázrak duchovní síly tvůrčí, která v nejmenší částěcce, v atomu, oku lidskému nedostupném, právě tak cílevědomě a všemocně působí jako v soustavách slunečních. Jak ubozí byli filosofové, kteří chtěli stvoření přeměnit v kapitolu fyziky, mechaniky a chemie, v hodinový stroj, který jde za klapotu mechanické zákonnosti! Může strohá přírodní zákonnost způsobiti nebo jen trpěti onu nádheru, hýřivost a nadbytek, které s úžasem pozorujeme již na několika čtverečních metrech jarní země? Ne, zde působí samovolná, sebe znající, určující a soudící síla, která vděčí za své bytí p r a v ů l i a ne mechanické zákonnosti.

Ne slepé pravůli, nýbrž takové, která jest vidoucí, vševidoucí a vševědoucí, která jest Prozřetelnost sama. Svět není technicky konstruován, jako konstruuje architekt dům. V mechanicko-technickém pláně světovém nebylo by místa pro ono přírodní bohatství barev, tvarů, ozdob, orgánů, pro plnost útvarů a rozčlenění u organismů ve vodě a na zemi. Tato nikdy nekončící hra plození a utváření je dílo svobody, kterou věčný tvůrčí duch přiznal i nerozumnému bezduchému stvoření, které v jistých hranicích žije

podle vlastní tvarové záliby. Jen tak se vysvětlí překvapující bohatství a nejdobrodružnější bezcíllost forem životních. A skutečnost zase, že všechny bytosti mají tuto produkční volnost jen ve stanovených hranicích svého určitého druhu, působí, že všechna tato přebytnost tvorstva se nezvrhuje v chaos a anarchii. Tedy universum není mechanická, nekonečně složitá konstrukce, nýbrž prostá, ale nepředstavitelně mocná manifestace ž i v o t a. Dnes jsou velcí fyzikové, kteří se stávají básníky a opěvateli kosmu, zmocňuje se jich opojení, když vidí, jak jejich formulky srůstají a rozplývají se v jednotu neumdlévajícího života, a začínají mluvit v hymnech o tom, co jest nejzázračnějším zázrakem a nejtajemnějším tajemstvím v nekonečném světě, že totiž j e s t ž i v o t.

A přece tento přirozený zázrak života je jen prvním, nikoli posledním, nejvyšším a konečným zázrakem svatého tvůrčího ducha. Přirozené stvoření jest jen začátkem divů, který vede k jiným divům. Jest pro nikdy nepřestávající tvořivost Ducha svatého jen takřka východiskem k stále vznešenějším oblastem, kde omilostněné stvoření dospívá až v blízkost božských forem bytí, až k srdci trojjediného Boha, kde lidská přirozenost stvořená se mysticky snoubí s božskou přirozeností tvůrčí. Ano, jsme dosti opovázliví k uvěření takovým věcem a k očekávání

nejvelkolepějších pohádkových metafysických dobrodružství, neboť Boží Syn také byl dosti opovázlivý k tomu, aby se stal člověkem. Vtělení Boha jsme zažili: *et incarnatus est de Spiritu sancto*. Tehdy druhým zázrakem Ducha Svatého povstalo nové stvoření, nadpřirozená říše duše, svaté spojení člověčenství s Bohem. A osud člověka nabyl nového, věčného smyslu, stal se dějinami boho-lidskými.

Proto křesťan jinak hledí na budoucnost než nekřesťan. Ať si jen přírodovědci prorokují světu nepochybný zánik žářem nebo chladem v rozptýlení energie. Po milionech nebo miliardách let musilo by se tak skutečně státi podle přirozené zákonnosti ač-li před tím, snad hodně před tím nenastane něco jiného: apokalyptická proměna světa, nová nebesa a nová země, jak svatý Jan praví, vzkříšení těl, jak Credo vyznává, čímž není snad míněno jen lidské tělo, nýbrž všeobecně tělo světa a jeho znovuzrození k novému od prokletí hříchu vykoupenému životu v Boží Všejednosti. Pro křesťana jest zánik tohoto světa kolébkou nového, konečného světa svatodušního, zjevení posledního, nejdokonalejšího chrámu Ducha Svatého, k němuž chrám přírody a přirozeně-nadpřirozený chrám Kristova člověčenství bude jen předsíní, trvající po dobu tohoto světa.

Eucharistický člověk.

»Nerozčiluj se a rozuměj mi dobře, nepravím ani slova proti nejsvětější Eucharistii (Svátosti oltářní), která je mi tak drahá jako tobě. A bylo-li kdy, že jsem o ní necírkevně a nevěrecky smýšlel, tedy ty doby doufám již dávno a rozhodně minuly. Jsou poklady, o nichž pohanství nemělo ani tušení. Nejsvětější Svátostí křesťanství nejen že lidem zjevilo Boha, ono lidem objevilo i samého člověka. Uznám-li jednou, že jeden člověk jest Bohem (Ježíš Kristus), pak on také nemohl pojmouti šťastnější a blahoplodnější ideu než eucharistickou. »To chápu« - miní profesor, který se zase jednou dostavil na kousek řeči k příteli farářovi. »Ale co nerozumím, toť ony nasládlé, neživotné eucharistické fráze, eucharistické pitvory, jež plní zbožné časopisy a kázání o Eucharistii. A snad takový kazatel sám, právě tak jako takový redaktor, neměl nikdy takového eucharistického dojmu. Jeho povídání jest, myslím si, z jedné čtvrtiny pravdy a ze tří čtvrtin báje složený výplod fantasie. Jest zbožným přáním, vymyšleným pro dobrou věc, aby totiž bylo podporováno hnutí eucharistické. Neboť my žijeme nyní v eucharistickém století. Ty sám jsi již několikrát mluvil o eucharistickém člověku. Prosím tě, nejsou to snad prázdná hes-

la? Jak vlastně vyhlíží takový eucharistický člověk?»

»Dost ošuměle na první pohled,« odpovídá zamýšleně farář, »to máš pravdu. Vyhlíží jako já a ty. Jako vyhlíží ubohý, malomyslný, ve svou velikost nevěřící člověk, právě tak a nic jinak. Vyhlíží tak, jako lidé, kteří Krista Pána přivedli na kříž. A vyhlíží jako oni jiní lidé, které Syn Boží s sebou vzal do večeřadla a jimž řekl: »Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé. Vezměte a pijte, totoť jest kalich krve mé. Kdykoliv to činit budete, čiňte to na mou památku.« To nesmíme zapomenout, že právě tento obyčejný a ubohý člověk byl vyvolen za tovaryše eucharistické hostiny. Člověk průměrný, nejen hierarchická, mystická nebo svatá elita lidstva. Ono: »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste,« jest výzva všem a výzva eucharistická. Dochází svého nejlepšího smyslu v jiném slově: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.« Sen, který Ježíš Kristus snil po celý svůj život a který stále ještě sní v tichu chrámovém, tento úporný, božský sen, pro který on svou oběť kříže nechává každé hodiny opakovat na oltářích celého světa, toť právě sen o eucharistickém člověku. Chceš tvrditi, že sen Boha jest prázdný a marný jako sen lidský? A i člověk, veliký člověk mívá prorocké sny. Ne, já se neopájím hesly. Ale opájím se velikými ideami.

A to jest pro mne opojná idea, že existuje nejen touha člověka po Bohu, ale i touha Boha po člověku, eucharistická touha. A ta by měla být nespílitelná?«

«Kdo to říká? Já ne. Je člověku tak těžko říci, co myslí, a tak těžko pomyslet a pochopit, co vlastně chce Bůh.»

«Kristova eucharistická slova jsou jasná.»

«Ale jak dlouho k tomu lidstvo potřebovalo,« namítá profesor, »aby jim porozumělo! Četl jsem jednou dogmaticko-dějepisné pojednání jistého jesuity o vývoji úcty eucharistické. Mezi námi řečeno, pro naivní a s dějepisným studiem neobeznámenou křesťanskou mysl to je pobuřujícím, když čte, jak většina toho, co se dnes pokládá za samozřejmou příslušnost eucharistického kultu, po celá tisíciletí nebylo praktikováno. Přes tisíc let nebylo svatostánku na oltáři, nebylo věčného světla! Tisíc let uplynulo a žádnému křesťanu, žádnému světci nenapadlo navštívit velebnou Svátost a tam před eucharistickým Kristem vylévat svou duši.*) Jest sice oběť mešní a přijímání věřících, ale není oficiálního kultu eucharistického. Teprve třinácté století na po-

*) Jest sotva správně. To, co čteme o sv. Václavovi (nocte circumibat ecclesias) i o jiných svatých, jistě není bez vztahu k Eucharistii, ačkoli způsob se ovšem od dnešního lišil. P. př.

pud sv. Františka z Assisi nahraňuje skvostným ciboriem kožený váček, v němž se Svátost nosila k nemocným. Teprve od r. 1264 se slaví Svátek Božího Těla a teprve od r. 1279 průvod božitélový ...»

»A teprve od sedmnáctého století úcta k Božskému Srdci, teprve od roku 1871 mezinárodní eucharistické kongresy, teprve v dvacátém století celé to eucharistické hnutí s časným přijímáním mládeže, s častým i denním přijímáním, s eucharistickým apoštolátem, s nočním klaněním... Co tě na tom zaráží, opravdu nerozumím,« diví se farář.

»Nu právě to, že toto eucharistické hnutí na sebe nechalo tak dlouho čekat a že vůbec eucharistický styk Boha s lidmi potřebuje takového vývoje, jenž se jeví tak lidským a přirozeným. Ach, já nejsem theologem, jsem jen takovým polovičním konvertitou, jsem jako ony prosté duše, které se tím rozčilují, že Spasitel těch 30 dobrých starých lidí, kteří v hořícím špitále v Pittsburgu své poslední útočiště hledali u jeho svatostánku, nechal uhořeti. Já bych rád viděl divy, viděl Eucharistii obklopenou blesky nadpřirozena kráčetí staletími – a ona místo toho zůstává tisíc let skoro nepovšimnuta, v pozadí, je chápána víc jakožto svatá věc, než jako živá osobnost Boha-člověka – tak jsem to aspoň četl – a dnes, kdy Eucharistie skutečně stojí v po-

předí katolického života, možno se tázat, zda eucharistické hnutí snad není spíš organizací, poslušností k církevním dekretům než spontanní láskyplná odpověď na pozvání Spasitelovo? Aspoň se mi tak zdá, když si u nás v městě blíže všimnu hromadných přijímání dětí a trochu nahlédnu za kulisy některých eucharistických sekcí.«

»Hled'me! Volnomyšlenkáři se posmívají, že člověk, jakmile začne věřit, ztrácí bystrozrak' pro reálnosti. Tys ho, příteli, pro malé reálnosti neztratil. Teď dokaž, že jej máš i pro velké reálnosti, a poslyš. Víš, že mimořádná duševní a duchovní velikost je darem, který obyčejně svého majitele nečiní populárním. Odpuzuje, ruší, naráží. Dante, Pascal, Wagner jsou obtížní lidé. I u svatých, kteří jsou davy uctíváni, nebývá to v první řadě jejich heroismus, který jim otevřel srdce, nýbrž snadná naděj na vyslyšení. Jak se tu nadlidské, božské velikosti povede u tupé, ploché, podprůměrné většiny lidí? Přenesmírná láska Boha, který mlčky obětuje svůj život, bude je víc odstrašovat než blesky, které by mohl metati. Budou od něho utíkat. Nepochopen a nemilován ani od těch, kteří v něj věří, kráčí s hloučkem svých věrných světem, který si ho nebude víc všímatí než před dvěma tisíci lety jeho vlast. Je to tak?«

»Ne, tak to právě není. Kdo může říci, jak to-

mu je s Kristem a lidmi! Tajemnější než tento není žádný poměr na světě. Úplně jiný, než poměr všedního člověka k člověku geniálnímu, jak jsi se prve zmínil. Když nějakého geniálního nebo svatého nechtějí, obrátí se k němu zády. A víc nic. Ale Krista se nezbudou ani ti, kteří ho nenávidějí. Nietzsche je toho velikým příkladem. A duchovně mu příbuzný Rozanov druhým. Poznám jsem nedávno tohoto pozoruhodného Rusa. Ten nenávidí a proklíná Krista, nemůže »tu krásnou tvář v slzách« ani snést. Ale mezi dvojím výbuchem nenávisti uklouzne mu výkřik: »Hrozná! A ještě hroznější, že to vše musím milovat! Nenávidím a miluji, nenávidím a miluji!« A na konec umírá tento nenávistník Krista roku 1918 v moskevském klášteře. Jak to ostatně předpověděl. Skrytě se vždy uznával za kořist Kristovu, z jehož ruky a srdce již nemohl uniknouti. Víím, že je jich mnoho takových, a . . .«

»A to jest ten pravý eucharistický zázrak, milý profesore, který tak bolestně postrádáš. Odpuť, že jsem tě přerušil. Ale chci a musím ti říci, že teď jsi právě vnikl do tajemství, které mně, třebaš jen tušeno, již dávno tolik radosti působí. A tu radost bych rád sdělil s tebou. Příteli, tys mluvil o tajemství eucharistického boho-člověctví. Ano, takových, kteří tajně nebo zřejmě po něm touží, je dnes mnoho. Mnohem více než tušíš. Mezi nevěřícími i mezi věřícími.

Sleduješ-li literární život dvou tří zemí, najdeš každý rok několik lidí, kteří zažili eucharistické zjevení způsobem, který jejich život úplně převrací. A jen velmi malá část lidí jsou spisovatelé. Myslíš opravdu, že ve velké masce katolíků není jich mnoho s eucharistickými zkušenostmi, i když podle toho nevypadají?»

Profesor zatím přistoupil k oknu a cosi si pozorně prohlíží; na otázku odpovídá: »Možná. Ale řekni: Když ti lidé zde na ulici jdou mimo kostel, smekají. Aspoň většina, pokud vidím. Jsou to eucharističtí lidé?»

»Hoj, přítelinku, nebud' tak zvědavý. Ale nevyhýbám se tvé otázce. To jsou lidé, kteří mluví málo o Bohu, víc o své práci a počasí. A dáš-li pozor, uslyšíš na jejich statcích a polích víc klení než bohulibých řečí. Ale když tito sakrovci jdou tudy mimo, smeknou. Před eucharistickým Spasitelem! On od nich žádá mnoho. Tito zemití lidé nemohou svých vášní, které v nich řadí divočeji než v nás, přemáhati protiváhou zájmů duchovních. Mají jen Spasitele. A přicházejí k němu. Nevyhýbají se mu, jemu, jenž jejich tvrdou přirozenost podrobuje těžkému jhu. Napadá mi tu podařené slovo blahoslaveného Eymarda, jenž Eucharistii vystihuje takto: »Ježíš krotí člověka Bohem.« Tito prostí lidé tedy milují eucharistického krotitele. Jsou velcí hříšníci a malí křesťané, ale neděsí se Boha na kříži a té jeho němé

nepochopitelné lásky, nerozumějí ničemu, ničemu ze strašných otázek života, ale probudili se k důvěře a lásce skrze Boho-člověka, který je eucharisticky úplně srostlý s jejich životem. Stojí na všech cestách života, stojí u lůžka umírajících. Je jim třeba útulku v té nekonečně blízké všudepřítomné lásce a oni po ní touží a milují ji.«

»Já také,« odpovídá profesor. »A nenáleží-li víc k tomu, aby kdo byl eucharistickým člověkem, tedy ti představuji nový exemplář tohoto druhu.«

»To jsem věděl od začátku, můj milý. Jest mnohem víc eucharistických lidí, než počítají mrzutí rigoristé. Eucharistické smýšlení se přece nemá zaměňovat s heroickou svatostí. Ta zůstává ojedinelou jako každá geniálnost. Eucharistický člověk není ještě světcem tím, že jest eucharistický. Je to křesťan, který však křesťanství chápe s jeho stránky nejniternější a nejpodstatnější, v eucharistickém spojení Boha a člověka, v eucharistickém Boho-člověctví. A který to v lásce aspoň tuší. Jak toužebně asi Kristus Pán čekal na tu dobu, až z lidstva mocněji a šíře vyrazí to vědomí, že smysl stvoření i vykoupení, smysl celého pochodu světového i celých dějin lidstva záleží jedině v Boho-člověctví. Jsme zdoluhaví k chápání a dáme si na čas. Zjevení má své stupně. Je to již devatenáct set let, co Bůh se začal eucharisticky zjevovati. A nyní

začíná i člověk projevovati se eucharisticky. Mí-
ním totiž ve větší míře než dříve. V tom vidím
eucharistický zázrak dnešní doby: čím nezadrži-
telněji se část člověčenstva oddává demonii a
čím hysteričtěji se vydává satanismu, tím tou-
žebněji se jiná část tlačí k Bohu . . .«

»Dovol,« přerušuje profesor, »myslím, že mi
konečně vzchází světlo o tvém eucharistickém
člověku. Není on snad spíše postulátem než fak-
tem, spíše nadějí než skutečností? Výsledkem
tvého přemýšlení o problému dneška? Předsta-
vuji si to takto: Víš, že André Gide, Bernard
Shaw a mnozí jiní, kteří jsou více méně poklá-
dáni za majáky moderního ducha, jsou celí hyp-
notisováni ruským dobrodružstvím. Doufají, že
z celého tohoto nového přesvědčení, z těchto ra-
dikálních životních převratů může povstati zcela
nový lidský typ. Typ člověka, který skoncoval
nejen s křesťanstvím, nýbrž s veškerou tradi-
cionální kulturou, zakořeněnou v náboženském,
sakračním cítění. A typu této nové bezbožnosti
staviš ty asi naproti typ nové zbožnosti, nábo-
ženský typ časový, a nazval jsi jej eucharis-
tickým člověkem. Je to tak?«

»Ano, příteli. Jen že já jsem jej ani nevynašel,
ani mu nedal jméno. To obstarala tíseň doby a
Prozřetelnost. Ty postavily křesťanství před no-
vou úlohu, před novou formu katolické akce,
kterou ještě hledáme a teprv si musíme vypra-

covati, jejímžto nositelem však bude především eucharistický člověk. Útoky nového pohanství, které boří svatyně, staví se naproti nové, naivně mystické chtění lásky a nutnost lásky, která svatě prochvívá křesťanské lidstvo. Nový bolševický způsob života přijímá v sebe obraz antikrista. Nový křesťanský způsob přijímá s novou vášnivostí obraz Krista. Se samozřejmou chtivostí, s jakou saháme po denním chlebě. Jest to ovšem prozatím z velké části postulát, ale ne můj, nýbrž postulát Boží a postulát této doby. Rozvaž si to se všech stran. Jako náboženský člověk přijdeš k poznání, že budoucnost náleží eucharistickému slohu křesťanství, poněvadž právě on v této bezbožné době umožňuje individuální i kolektivní vzestup k lásce. Proč by nemohla být také nová renesance, renesance eucharistického tvůrčství?«

Z němč. FRANT. ODVALIL.

V. Solovjev:

TĚM, KDOŽ ODEŠLI.

Sotva jsem opustil životní vlnobití,
hned množství sešlo se druhův mých zesnulých
a stále jasněji jsem před sebou zřel jíti
daleká vidění truchlých let minulých.

Pozemský denní jas pojednou v tmě se tříští,
zármutkem sladkým je má duše vzrušena
a Dechem Věčnosti již vesna vane příští,
jsouc neviditelná, zatím jen tušena.

To vy jste sklonili, vím, k zemi zrak svůj milý
a z prachu všednosti mne pozdvihli jste výš,
setkání věčného vzpomínku oživilí,
kterou by málem smyl života příboj již.

Nevidím ještě vás, však v chvíli předurčení,
kdy žití zlého daň já vposled odevzdám,
vy otevřete mi svatyni usmíření
a cestu zjevíte v hvězd nehasnoucí chrám.

SEN V BDĚNÍ.

Blankytným okem
zpod mraků svislých nebe zírám.
Těžkým jdu krokem.
Sníh. — Všady pustá pláň širá.
K záhadnému cíli
samoten tiše jdu po ní.
A za mnou jedle zasněné hlavy své kloní . . .
Dokola, zrak můj kam stačí,
v úboru bělostném jezera rozprostřela se v šíř.
»Nečekané brzo se splní,« ke mně hovoří tiš.

Blankytné zory
pokryty bledých par clonou;
v stesku, jenž chorý,
naděje shledání tonou . . .
Jedlí skupina němá
v dáli bez hnutí zeje.
Pustina, cíle již nemá,
a cesta bez naděje.
A hlas stále týž zní v tišině, znít neustane:
»Konec již blízký je, nečekané brzo se stane!«

Fedor Sologub:

Prosebná ses vznesla, vonná
modlitbo má zvroucnělá,
k dveřím tajemného ráje,
k nepoznaným zřídům.

Kadidlo jak rozpálené
stesk můj cele v rukou tvých,
krvavou nechalas stopu
ve prostoru hvězdném.

Za vysokou nebes klenbou
svaté ticho dřímá jen. —
Vzplamenělou, hlaholíci
nepřijalo tebe.

Otevři dveře své,
kol ohrady se podívej.
Neklidno nyní je,
nelehej, neusni, posečkej!

Snad dnes ještě za noci
někdo tě zavolá, poprosí . . .
Pospíšíš pomoci?
Půjdeš-li v neznámo za rosy?

Možno-li usnouti?
Představ si: slyšíš hlas trhaný
Volá kdos na pouti
o pomoc, zesláblý, uštvaný.

Ke vratům vyjdi rád,
hořící svítilnu s sebou nes;
i kdybys zhynul snad —
zachraň jen toho, kdo znaven kles.

Ivan Bunin

TOČNA.

Svůj divý stan uprostřed ledných ker
Smrt vztyčila. Nad stanem tím noc předlouhá se
šklebí.

A bledá polárka
nehybně hoří na bezedném nebi.

V obrovský přízrak vnoř se zrakem svým!
Toť — Smrt. Ji viz, nehybnou! Němě vpila
výš v klenbu zrak svůj v tichu půlnočním.
A navždy ztuhla nad ní hvězda bílá .

SMRT.

V dubnovém horku křemenitou cestou,
vedoucí mezi rozkvetlými sady,
františkán štíhlý kráčel ke klášteru,
jenž nad jižním stál namodralým mořem.

Guirlandy růží popínavých, lemy
mimosy zlaté, glycinií trsy
visely se zdi klášterní a za ní
světelné skvrny po mramoru tančí.

»Kdo tam?« — ozval se vrátný zpoza dveří.
— »zde bratr v Kristu,« řekl františkán.
»Koho vám třeba?« — »Bratra Gabriela.«
»Je zaměstnán, maluje Vzkříšení.«

Mnich po té růži se zdi utrhl,
do dvora mrštil jí a s mračnou tváří
odcházel nazpět. — Růže za ohradou
na mramor v popel rozpadla se tmavý.

Když po prvé zas obrysy ty dumné
mých rodných hor se vynořily v dáli,
když pramenky ty šepotavé, šumné
mně známým hlasem v srdce zavolaly —
vztáh' na oči jsem ruce, slyšel jasný,
daleký dusot stád, skřek orla hlasný
a bylo mi, mé ucho zřejmě slyší
rozmachy mocných křídel v modré výši.
Jak břitce slunce pálilo mě v šíji!
Jak sladké zvuky z luhův sem se lijí!
Vy předchůdcové milí žití mého,
pastýřů ladné loutny luzně znící! — —
Tak do večera zvukům země sám,
skloněné líce, dojat naslouchám . .
. Když prohlédnu zas, v výši nade mnou
souhvězdí proudem slavnostním již jdou.

V. V. ROZANOV

OSAMOCENÍ

V. V. Rozanov.

Osamocení.

Šumí vítr v půlnoc a odnáší listí... Tak i život v hbitě plynoucím čase snímá s naší duše výkřiky, vzdechy, polomyšlenky, polocity... které, jsouce zvukovými úryvky, znamenají, že „vyplynuly“ přímo z duše bez obměny, bez cíle, bez úmyslu, - beze všeho cizího... zkrátka, - „duše žije“... t. j., „žila“, „vydechla“... Nevím proč, ale odedávna se mně již tyto „neočekávané výkřiky“ líbily. Vlastně, ony vtékají do nás bezustání, ale jedva se ti je podaří (nemáš papíru po ruce) zachytiti - tu umírají. Potom si na ně nevzpomeneš ani za nic. Něco jsem však přece jen stačil zachytiti na papíře. Napsané se nashromáždilo. A hle, já se odhodlal sebrati spadlé listí.

Proč? Pro koho?

Zkrátka - pro sebe. Ach, dobrý čtenáři, já už dávno píši „nemaje čtenáře“ - prostě proto, že se mně to *líbí*. Jako „bez čtenáře“ i vydávám... Zkrátka, líbí se mi to. A nezapláču, ani se nerozlobím, jestliže čtenář, který si omylem koupil knihu, ji zahodí do koše (a vyzraje na ní tak, že ji vůbec ani

nerozřeže a seznámiv se s ní jen pouhým ohnutím listů, ji prodá s 50% slevou antikváři).

Nuže, čtenáři, nedělám, jak vidíš, s tebou žádné ceremonie - nemusíš i ty se mnou dělati ceremonie.

— K čertu...

— K čertu.

Tak au revoir na shledanou na onom světě. S čtenářem je mi mnohem nudněji nežli samotnému. On otevře ústa a čeká, co mu dáš na jazyk? V takové chvíli má vzhled osla, který se hotoví zahýkati. Věru, není to překrásný obrázek... Ale, ať si jde kam chce... Píši pro jakési „neznámé kamarády“ a tedy „pro nikoho“...

Stávalo se, když mne navštěvovali dekadenti, - že jsem je propouštěl napřed, neužitečné, asi o jedné hodině po půlnoci, - zadržoval jsem však posledního, dobrého Viktora Petroviče Protějkinského (učitele s fantasiemi) a ukazoval mu mezi dveřmi...

Člověk má dvě nohy: Když patero lidí zuje galoše - zdá se jich velmi mnoho. Mezi dveřmi stálo takové množství malinkých galošek, že jsem se sám divil. V mžiku bys je nespočítal. I váleli jsme se s Protějkinským smíchem:

— Kolik...

— Kolik...

Já pak vždy s hrdostí přemítal: „civis rossicus sum“. U mě zasedá ke stolu 10 lidí - i se sloužícím. A všichni se krmí mojí prací. Všichni *našli místo ve světě* kolem mé práce. A dokonce civis romanus - není „Hercen“, nýbrž „Rozanov“.

Hercen se jen „flákal“

Před Protějkinským jsem se hluboce a před mnoha lety provinil. On se mnou jednal bezvadně, kdežto já, snad to bylo jen z únavy, jsem o něm vyřkl kdysi hrubé a posměvačné slovo. A to proto, že on „nikdy nepřestal hovořiti“ (takým byl jeho způsob

hovoru) a já znaven, jsem nebyl s to ho úplně vyslechnouti... Toto hrubé slovo jsem řekl za zády, když byl za dveřmi.

Z neznáma plynou naše myšlenky a zase unikají do neznáma.

Za prvé: jak nesedneš, abys napsal to a to, - posadíš se a napíšeš *úplně* něco jiného.

Mezi „já si chci sednout“ a „já jsem si sedl“ - uběhla minuta. *Kde se jen berou* tyto úplně jiné myšlenky na *nové thema*, než ony, s nimiž jsem se procházel po pokoji a dokonce se *posadil*, *abych jen tyto* napsal...

Sednuv si zadkem na kupu korektur a rukopisů a „dopisů do redakce“, M.¹⁾ usnul:

A sní, oj, údolí Dagestanu:
se střelou v hrudi ležel...

Sen našeho redaktora je méně ponurý: on sní o krásných nožkách roztomilé herečky V-ské, která na jeho prosby odpovídá:

Však jinému jsem oddána
a na věky mu věrna zůstanu.

Otázka se točí ve snu kolem toho, jak pak přemoci tuto „Tatáninu věrnost“, s níž si neví rady

redaktoři, aviatici, námořníci i ostatní lidé, kteří ne nadarmo se „koukají Pánu Bohu do oken“.

Otevírám dveře do jiné pracovny... Nádherně zařízená; asi generála M. V klubovce potažené skvělou kůží tmavé barvy sedí Borja. Sedí bez kabátu, s vázankou a ve vestě. Pot se jen řine. Vzpomíná, jak zpívala „Varja Panina“²⁾ a jak tančila Anuška.³⁾ Před ním dlouhý pás sazby.

— Ty, Borjo,⁴⁾ co to čteš?

— „Vnitřní korespondenci“.

— Proč nad tím tak mudruješ? „Schval“ všechno naráz.

— Nelze. Nevejde se to do čísla.

— Tak se na to nakašlej...

— To také nejde. Čtenář se rozlobí.

— Těžká robota redaktorská. Co mám tedy vlastně dělat?...

(v naší redakci).

Jakoby ten zlořečený Gutttenberk oblizal svým měděným jazykem všechny spisovatele, neboť všichni ztratili duši „v tisku“, ztratili osobnost, charakter. V rukopisech je vedle mého „já“, také

„já“ lecjakého škrabala. Může být, že z toho důvodu mám pověřčivý strach ničiti dopisy, sešity (dokonce z dětství), rukopisy - a přec nic neničím; uchránil jsem do jednoho všechny dopisy soudruhů-gymnasistů; ze soustrasti, pro nezměrnou kupu, ničím jenom svoje - s bolestí a jen někdy.

(vagon).

Noviny, myslím, právě tak zaniknou, jako „neustálé války“ Středověku, jako „honzíky“ žen atd. Prozatím je podporuje „všeobecné vyučování“, které se rozhodlo býti dokonce i „povinným“. Takového „povinně vyškoleného“ by zajímala samozřejmě nějaká četba, „ze Španělska“.

Začne se, myslím s *odvyknutím* čísti noviny... Potom bude čtení novin považováno zkrátka za ponižující slabost („parva anima“).

— Copak vás zajímá? - Ale to, co praví „Hlas Pravdy“ (to je napadlo)... nebo „Poslední Pravda“ (zítra je napadne). - Poslouchající se bude usmívatí a hle, tyto *úsměvy* je pozvolna zahubí.

Má-li se již čísti, tedy, dle mého náhledu jenom „Zvon“,⁵⁾ - protože Vasilij Michajlovič,⁶⁾ napodobuje Hercena, si usmyslil vydávati svůj orgán.

Tento Vasilij Michajlovič je ve všem originální.

U něj doma (slyšel jsem to) bylo učiněno opatření, že když děti, vrátivši se z gymnasia, se otáží: - „Kde je papá“, - nesmí sloužící odpovědět: „pán není doma“, nýbrž „generál není doma“. Jářku, jestli si na to vzpomeneš na Posledním soudě Božím, jistě se zasměješ.

Nevím proč, ale Vasilija Michajloviče jsem měl rád. Ochraňoval jsem ho před Tolstým. A jak nápadně je prostý, tak *ke všem prostý*, neholedbá se, není hrdý a má vůbec „křesťanské zásluhy.“

Nerozřeší však jednu otázku, totiž v své hlavě: jakou pak pozemskou hodnost mají andělé. Neboť on si nemůže představit ani jednu bytost bez hodnosti. Je to jako když Pythagoras pravil: „nic neexistuje *bez svého čísla*.“ A u V. M. - „bez své hodnosti“, bez zaklesnutí se v nějaké hierarchii.

Nyní ještě: - to „generál“ mu přináší tolik nezištné radosti. Rusko prý docela nic nestojí. Ano, já bych jen k vůli V. M. nedovolil zrušení hodnosti. Komu ony přinášejí škodu? Figurek je dosti a pak, nikomu není zapověděno vykračovati si s „advokátským odznakem.“⁷⁾ Cožpak i to není „hodnost“ a „řád“? „Zasloužil si to“ a je to „sociální stav.“ Dovolte jen Vasiliju Michajloviči míti to, co si přeje. Co je to za despotismus.

Jindy si myslím, že Vasilij Michajlovič je „kari-erista“. Ani za mák ne. Hodnost, úřad, postavení miluje jak *nedělitelnost své duše*. O něm se znamenitě vyjádřil jistý moudrý člověk, že „když přemýšlí o tom, *co je ruský člověk*, vždy bere v úvahu i Vasilija Michajloviče“. To je, že ruský člověk samozřejmě - *není jenom* „Skvorcovem“, nýbrž *mimo jiné - též* „Skvorcovem“.

„Konec korunuje dílo“ . . . ukazuje jeho *sílu*; Bože, možno-li říci: „a ukazuje jeho *pravdu*?“ Copak se stalo s „ruskou reformací“? . . . Jeden si koupil jachtu, druhý si obral za úkol penězoznalectví, třetí „se projíždí v zahraničí“. Biskupové si pospíšili k místům služeb, a slyšme, místo bývalého „požehnání“ se odvolávají na poslední oběžník ministerstva vnitra. Bože, co to jenom je? Kdosi zapadl do sektářství a posílá tajně články do „Nov. Dob.“, nerozchází se docela nic s redakcí „*v ostré církevně - spisovatelské otázce*“ (pro smrt Tolstého). Co to je? Co to je?

Popravit?

Nebo říci jak Turgeněv: „Tak se končí vše ruské“...
(za numismatikou, 1910).

Pohlédneš na ruského člověka pronikavým oč-

kem... Pohlédne on na tebe pronikavým očkem.

A všemu porozumíš.

A není zapotřebí slov.

Hle, to nesvedeš s *cizincem*.

(na ulici).

Stojí proti sobě dva sousední národové a hoří jen hněvem :

— Čemu se klaníš ty, nemehlo ?? - Modle, vyrobené lidskýma rukama z mědi a dřeva, jak hovořil prorok (jeho jméno zde stůž) v Písmě Svatém. Vždyť já, neznaboh a modlář, se klaním neposkvřeným *ikonám*.

Stojí „neznaboh“ a mžourá očima, nic nechápaje. Na konec se ale poleká, sejme klobouk a se zcela mordvinickou horlivostí se pokloní až k zemi před Svatým obrazem a rozžehne svíčku.

Ilovajskij⁸⁾ napsal novou kapitulu do své paměti-hodné historie: „Obracení „mordvinů“, „voťjaků“ a „permjaků“ na křesťanství“.

Synovec, (který přijel z „Šichranu“, kazaňské gub.) vyprávěl u čaje: „V den oslav voťjackého boha (nazývá se asi Keremet), jehož loutka stojí na zvonicí v selském chrámu, se zavírají na zámek v svůj srub všichni nižší obřadníci jako chrámový zpě-

vák, kostelník, chrámový strážce a sedí tam po celičský den. A co peněz jim tam (v srub) nahází votjakové... Pokud jsou tam zavření, veselí se votjakové před svým bohem..." Je to - den „oslav pohanství“, jako u nás jest „oslava Velikonoc“. Votjakové obdarovávají nižší chrámové obřadníky a zhušta jim také ze strachu platí za to, že jim jeden den v roce ustoupí v „starých zvycích“. V „srubu“ sedí pravoslavní jakoby „v zajetí“ v uzi-lišči, ve vězení, nebo dle nich „v podsvětí“ potud, pokud jejich starý „bůh“ (u nás však „čert“) ne-vystoupí z křesťanského „uzilišče“, aby se pove-selil se svou čeládkou, se svými dřívějšími „ctiteli“. Neobyčejný zvyk, který se zachoval až do r. 1911.

Naše literatura vznikla ze satiry (Kantemira)⁹⁾ a potom celé XVIII. století bylo s dostatek satirické. Polovina století XIX. byla pathetická.

A proto v 60tých letech zaujala satira opět první místo. Však nikdy nebyla tak neobyčejná jako v XVIII. století.

Novikov, Radišev, Fonvizin, potom půl století Šchedrin a Někrasov měli takový úspěch, jaký neměl dokonce nikdy Puškin. V době svých gymnasiálních let jsme si na Puškina téměř nevzpomněli

- natož pak ho četli. Někrasova jsme hltali jako blázni, každý jeho rádeček jsme znali, lapali každý verš. Měl jsem jakýsi bezděčný smysl nečísti Ščedrina a do této doby jsem také nepřečetl ani jednu z jeho „věcí“. „Gubernské náčrtky“ - tuto stať jsem dokonce ani neviděl a z „Historie jednoho města“ jsem přečetl první 3 stránky a zahodil s odporem. Kdežto můj bratr Kolja (učitel historie na gymnasiu, člověk *positivních ideálů*) ho zuřivě čítal a rád ho čítal nahlas své ženě. A tu, přišed náhodou, jsem slyšel: „Glumov pak pravil“... „Balalajkin odpověděl“ : a odtud vím, že to jsou osoby v Ščedrinovi. Ale mně samotnému nikdy nenapadlo vyslechnouti, nebo se toho dopídití, co asi Glumov *dořekl*. Myslím, že jsem tím velmi mnoho zachránil v své duši.

Tento nadávající vice-gubernátor jest odpuzujícím zjevem. Bylo zapotřebí, aby se zrodily všechny nevkusy naší veřejnosti, jimiž by byl rozhlášen. Mohu si trochu zahrát na inkvizitora : vždyť přece *mládenci* - Ščedrinovi nevonělo v oboru soudnickém, nestal se smírcím prostředníkem, ani učitelem v gymnasiu, ale, jak Čičikov¹⁰⁾ nebo Sobakevič¹⁰⁾ si vybral „židli, která se neproboří“ - ministerstvo vnitra. A tak také vysloužil, t. j. „povýšil“

ho na vice- gubernátora : hodnost nijak maličká. Potom, Bůh ví proč, „se rozkmořil s představenými“, ale ne proto, že „orodoval za staroobřadníky“, nebo „ochraňoval mladé studenty“, kteří ho vyhnali. „Obyčejná historie“...

Stal se význačným spisovatelem. Jeho přátelství vyhledával dokonce i Loris-Melikov¹¹⁾ a na gubernátory pak „kašlal“.

Jaký rozdíl s osudem Dostojevského.

(za numismatikou).

A.P.U-skij s bradičkou, se sličnou dívčí tvářičkou se píplal v kutně, do čehosi píchaje a kamsi míře.

— Chcete špendlíky ? Co to robíte ?

— Není třeba. Mám je s sebou. Ale já připevňuji pamětní peníz s portretem Alexandra III., abych mohl jít k metropolitovi. Také záslužný řád.

Konečně, je připraven: i kříž a podoba carova je na něm. Stojí, usmívá se, úplná dívčinka.

Jak ho miluji, tak neskonale miluji, tohoto moudřejšího velebníčka našich dnů, - se slovem tvrdým, železným, s myslí přímou a jasnou. Ten by měl psát „katechismus“.

A kolik věků již existuje - on zcela „náš“, „ruský pop“.

Jest zároveň z rodu prorockého a zcela apokalyptický. Naprosto ohromující zjev.

Chci, aby po mé smrti byly jeho listy mně psané, (které do jediného schovávám) vytištěny. Pak se uvidí, jaký to byl pravdivý a čestný člověk. Děkuji Bohu, že mně seslal jeho přátelství.

(za numismatikou : A. P. Ustjinskij).

Vstupuji a volám : do redakce. Byl jsem v dobré náladě.

— Kolik ?

— Třicetpět kopějek.

— Stačí ti jen třicet.

Sedl jsem si a dotknuv se jeho zád, pravím :

— Jak je to jen možné ? Jakýs to kapitál vymámil ?

Veze mě, pořád se směje a pokyvuje hlavou. Zelenáč - teprve osmnáct let. Ohlíží se, obličej mu jen září :

— Jakže, milostpane, vy pravíte, že jsem vymámil „kapitál“ ? Jakýpak je to „kapitál“ ... třicetpět kopějek ?

Kroutí hlavou a nemůže se pořád vzpamatovati.

— Tys ještě mlád, ale já jsem se zmohl. Třicetpět kopějek je velký kapitál, máš-li si ho sám vydělati.

Jiný se dře za třicetpět kopějek celičský den.
— Je tomu tak vskutku, a stal se vážným. I chopil se biče. - „Nó“.
Herka klusala.

(na ulici).

Nina Rudněva (příbuzná), dívka 17 let, odpověděla na otázku, co je *mužského, zmužilého a silného* ve mně:

— Na vás jsou *mužské* jenom ... *kalhoty* ...

Přerušila řeč ...

T. j. *kromě obleku* - je na mně vše *ženské*? Já se totiž nikdy nelíbil ženám (kromě „přítelkyně“) - a to objasňuje antipatii žen ke mně, již jsem se (v gymnasiálních letech) vždy jen mučil.

Žij každý den tak, jak bys žil celý život jenom pro tento den.

(mezi dveřmi, vrací se domů).

Tajemství spisovatelství tkví ve věčné a *bezděčné* hudbě v duši. Není-li jí, může člověk jen „udělati ze sebe spisovatele“. Není však spisovatelem...

**Čosí se zachvívá v duši. Věčně. Neustále. Co?
Proč? Kdo ví? - nejméně však autor.**

(za numismatikou).

Není ještě podobných řádků v *celé ruské literatuře* nad tyto dva řádky Někrasova:

**Jedu-li nocí ulicí temnou, -
druh samotinký...**

Tolstoj, který o něm řekl, že „nebyl *ani dost málo* básníkem“, nejen že projevil málo „křesťanské pokory“, nýbrž neprojevil ani nestrannost smířčího soudce. Verš jako

**Dům strýčka Jakuba není trakařem
je lidovější nežli vše, co napsal Tolstoj. A vůbec,
deset stran veršů Někrasovových je *natolik národních*, že se nepodařilo podobnými pochlubit se
ani jednomu z našich poetů a prosaiků.**

Vždy asi ²/₁₀ jeho básní jsou *věčným vkladem* v naši literaturu a *nikdy nezahynou*.

Jeho význam byl ovšem mimořádně nadhodnocen („nad Puškina“). Však i jemu nutno dáti jeho notabene: byl „vládcem dum“ pokolení mimořádně příčinlivého, energického a *upřímného*. Ne méně nadaného z ruských pokolení; - to je *historický fakt*, který předstíranou slepotou neumenšíš. „Ať

je Čatilina špatný nebo dobrý - je třeba se o něm zmíniti", a zmíní se ledajaký „Ilovajskij" tehdy, když se o „Ilovajském" nikdo nezmiňuje. To je - za prvé. No a posléze ty ²/₁₀ veršů : jsou národní, přirozené, prosté, *silné*. „Musa pomsty a hoře" je přece jen silná ; a kde je vášeň a utrpení - tam je i *poesie*. Žádný ztřeštěnec nepopře, že jeho „Vlas" je *poesie*. Jeho „Zelinář", „Postilion", „Zapomenutá vesnice" jsou skvostné, překvapující a byly zcela nové „*tonem*" v ruské literatuře. Někrasov vůbec vytvořil *nový ton* verše, *nový ton citu*, *nový ton* a *zvuk řeči*. A v ní je podivuhodně mnoho velkoruského : takovou „řečí" poněkud chytráčkou a prohnanou, šalebnou a vyhýbavou nehovoří *zajistě* ani v Penzenské, ani v Rjazanské gubernii, nýbrž jen v povolžských přístavech a bazarech. A hle, on uvedl tento místní charakter do literatury a dokonce i v skladbu veršů, v níž učinil *nesmírný, smělý* a *nový krok*, očarovav a uchvátiv tím všechny na čas, *na jedno pokolení*.

(za numismatikou).

Bolest života je mnohem mocnější nežli *zájem na životě*. A proto bude vždy náboženství vítězí nad *filosofií*.

(za numismatikou).

Říká se: sláva je „žádoucí“. Dost možná, v mládí. Ale v stáří a dokonce v zralém věku není nic odpornějšího a tíživějšího nad ni. Nic „nudnějšího“, a hlavně, bolest působícího.

Vždyť Napoleon, „bažící po slávě“, zemřel vpravdě téměř mlád, v 40ti letech.

Jak se mně líbí Pobědonoscev,¹²⁾ který na slova: „to vzbudí hloupé klepy ve veřejnosti“, se zastavil a - neodplivnuv si, nýbrž vypustiv slinu na zem, ji rozetřel a neříkaje docela nic, odešel dál. (Tak o něm rozhořčeně vypráví pop Petrov).

(za numismatikou).

S myšlenkou prostituce, - „proti níž všichni marně bojují“, nepopíratelně si uvědomuji: „náležím všem“: t. j. to, co si uvědomuje *spisovatel, řečník, advokát*; - úředník „v službách státu.“ Jest tudíž z prvního hlediska prostituce „pouhým sociálním jevem“, do jistého stupně prototyp *socialismu*, - a můžeme tedy říci, že rei publicae natae sunt ex feminis publicis, a že „první státy povstávaly z instinktu žen prostituovati se“... V krajním případě není to důkaz horší než onen, že „Řím vzrostl proto, že v blízkosti tekla řeka Tiber“ (Momsen) nebo „Moskva ze zeměpisných zvláštností řeky

Moskvy". A z druhého hlediska, vždyť *vpravdě* v jsoucnosti herce, spisovatele, advokáta a též „duchovního pátera otce, který *všem* odzpívává" - tkví psychologie prostitutkě, t. j. tato lhostejnost „ke všem" a laskavost se „všemi". - „Máte pohřeb nebo svatbu?", táže se vstupujícího pop se zcela spokojeným, neurčitým úsměvem, hotov zhostiti se úkolu „gratulací" nebo „kondolencí". Učenec, který se veřejně *publikuje*, spisovatel, který se veřejně *tiskne* - jsou zřejmě prostitutky. Profesori jsou samozřejmě a pouze prostitués pécheurs. Nevylývá-li pak z toho to, že „se nemůžeme jen tak zhola vypořádati s prostitucí" jako třeba s vladařstvím, tiskem atd. atd. A nevysvítá-li z druhého hlediska to, že „je třeba jim vše prominouti"... a „třeba je nechat na holičkách". Prostituci, jak se zdá, „takovou pochopitelnou" není vpravdě možno obsáhnouti rozumem v rozsahu motivů a jsoucnosti. *Že je národnější a metafysičtější* než na př. „ordinární profesura", o tom není třeba hovořiti...

„Řádná profesura" - lehký vrabčák, ale prostituce... čert se v ní vyzná, může být dokonce „věštecký pták Gamajun".

Ve skutečnosti to značí plně metafysicky: „*to nej-*

intimnější poskytnu všem“ ... Das ví co to je: lze zabít v rozhořčení, ale můžeš se ... i nekonečně zamyslet. „Jak se komu líbí“, praví Shakespeare v záhlaví verše.

(za numismatikou).

Po špičkách, se spokojenou tváří k nám přicházeli Schwarz nebo Schmidt a pronášeli s důrazem :

-- Dnes bude *mozeček*.

Změní se tím aspoň věčné „husí křídýlko“, t. j. kosti, potažené drsnou kůžkou, které jsme ohryzávali

bez lásky, bez nadšení.

Smáli jsme se u oběda tomu „mozečku“ s Konstantinem Vasiljevičem (Vozněsenskim). Vrchní kuchař měl radost, že nám dával cosi elegantního.

Němcovi - útěchu, ale nám, studentům, zármutek. Mozek jsme snědli. Div, že jsem se u něj jedenkrát neotrávil kouskem hovězího masa (v polévce), zřejmě - zhnílým. Sotva jsem polknul, stalo se se mnou cosi neobvyklého : jako bych žábu snědl. A celíčký den, neřku-li dokonce dva, jsem byl napolo nemocný.

(na universitě).

Jaký to lživý, pokrytecký život R.;¹³⁾ jak prolhaná, pokrytecká, nesnesitelná celá jeho osobnost. Ale genius. Nemluvím o bolesti: jak je to však fysicky téměř nesnesitelné vidět takové spojení genia se zrůdou.

Zdali ho co kruší? Nepozoroval jsem. Zdá se věčně šťastným. Ale jaká tíže svírá jeho duši.

Točí se kol něj ta tlustá, krásná ženská, která ho pohltila - jak velryba Jonáše: vládychtivá, ctižádostivá a v tuto chvíli nadšeně sladká. Oba se pohroužili do demokracie - a nyní jen mudrují o tom, jak by dostali od dvora objednávku. Lépe řečeno, jejich demokracie u nich vzniká proto, že již dávno nedostávají od dvora objednávky (několik řádků v jejich memoirech).

A vlastně on je geniem, jež nelze srovnávat s jinými jeho předchůdci a současníky.

Jak je to truchlivé a *strašné*. Vskutku, mnohému nerozumím, protože se mně to právě zdá *strašným*. Jaká to „špehýrka do hlubin *pekla*“

(na rubu transparentu).

Dáti vyrůst malé travičky - je těžší nežli rozbořit kamenný dům.

Ze „srdce žalostných postřehů“: za mnoholeté

literární činnosti jsem pozoroval, viděl a zjistil z knížky příjmů a vydání (podle nákladu) a dle „ozvěny tisku“, že napíšeš-li něco posměšného, zlého, rozrušujícího, ničivého - tu všichni lidé chňapají žádostivě po knize i článku.

— „Svatá pravda, svatá pravda“ ... Kdybyste však napsali knihu nebo článek *rozhodného obsahu* s jakousi láskou, vyvěrající z čistého srdce - pak leží mrtva a nikdo si nedá práci, aby článek přeslabikoval, brožuru nebo knihu rozřezal.

— „Nechce se“ - *tu máš*; „nudné, omrzelo to“.

— Ale, copak „omrzelo“? Vždyť jste to ani nečetl?

— „Hlouposti - omrzelo mě to. Víím již napřed, co tam je“ ...

— „A tak běžím. Chytám. Děkuji“ - *tam*.

— Ale, za copak „děkujete“? Vždyť to *spadlo a rozmačkalo* se to, nebo to *spadne a rozmačká* se to?

— „Všechno jedno ... Vesele. Veseleji žít“. Lidé milují požár. - Milují cirkus. Lov. Jestliže se však někdo *topí* - milují ve skutečnosti jen zevlování: sbíhají se.

Tak se to má a nejinak.

I literatura se mně zprotivila.

(za numismatikou).

Samozřejmě, *nevyužívat* takové kypící energie, jakou měl Černyševský, pro státní správu - bylo přestupkem, hraničícím s ohavností. Černyševskému jsem vždy nepřisuzoval tyto vlastnosti: *myslitele, spisovatele...*, dokonce *politika*. Tím on sám v sobě všeobecně nic *zvláštního* nepředstavuje, ale mnohdy představuje směšné a náročné. Vtip není v tom, nýbrž v onom, že od dob samého Petra (I.) nepozorujeme ještě povahu, u níž by každá hodina *dýchala*, každá minuta *žila* a každý krok by byl ovanut „starostí o vlast“. Všechny jeho „cizácké knížky“ - byly blbosti; reforma „Politické oekonomie“ od Milla - toť packání chrabrého seminaristy. Celý tento galimatyáš by se mu *mohl* a *dal* odpustiti; ale je třeba se činiti ne hlavou, nýbrž *křídly* a *nohama*, které by naprosto ohromovaly, nedajíce se srovnati s žádnými jinými; čili přesněji: takovýma „nohama“ vládl toliko ještě vznětlivý Petr, který se nedovedl zastaviti. V jakém směru náš ospalý, neživotný státní mechanismus, jenž nevěděl, *kde* by našel „energií“ a „dělníky“, nevyužil pro sebe toho „parního stroje“ nebo přesněji, „elektrického motoru“ - toť věru nevysvětlitelné. Čím jsou Aksakov, Ju. Samarin a Chomjakov proti němu jako *činiteli*, t. j. jako *mož-*

nému činiteli, nebo takový „znamenitý“ Mordvinov, který byl zavrtán kdesi v sněhách Viljujska? Nyní jsme ale i my povinni mu domluvit: jak to přijde, že cítí v *hrudi takovou zásobu energie*, by nemohl v úmyslu *prodrati se k činu*, zulíbatí ručenky všem generálům a zvláště líbatí „podle libosti *na ramínko*“ - jen aby mu poskytl možnost pomoci národu, přiblížit se k národu a aby mu dali „departement“. ¹⁴⁾ Ukázal bych správnou tak zv. „trojchvostku“ ¹⁵⁾ jeho obecním a sociálně demokratickým ideám, popřál bych mu *osobně* žítí třeba i s půlstem kursistek a dokonce se i zakuckati se samou Cebrikovou ¹⁶⁾ - a neméně i tak bych ho *osobností i energií* posadil nejen v čelo ministerstva, nýbrž v čelo vlády ministrů, propůjčuje mu tím roli Speranského ¹⁷⁾ a „neotřesitelnost“ Arakčejeva... ¹⁸⁾ Takové *osobnosti* se rodí jednou za čas; a pohoditi ho na sníh a v pustotu, na jedli a do močálu... toť... toť; čert ví co to je. Češ-li jeho *sloh* (četl jsem o Lessingovi, t. j. začátek), přímo cítíš: nikdy se neunaví, nikdy se neukonejší, myšlenek - jen tak tak, přání - snop blesků. Obzvláště „perunové“ v duši. Nyní (korespondence s chotí a vztah k Dobroljubovu) se to vše vysvětlilo: on byl duchovní, spiritualistické „S“, no - ale

tací orlové neskládají křídla, nýbrž letí a letí, až k padnutí, až k smrti nebo zániku. Neznám jeho zkušenost, ale není to *nijak zvlášť dobré*. Ve skutečnosti byl jako *státní činitel (veřejně - státní)* výše než Speranskij a kterýkoliv z „kateřinských orlů“, než udatný Pestěl, šeredný Bakunin a samolibý Hercen. Hrál skutečně solo. Nepěkný stav plný *praktické nemohoucnosti* jej vehnal do literatury, publicistiky, filosofických odstínů a dokonce k beletristice: - kde nejsou k *ní* nijak *zvlášť povolán* (skromnost, rozjímání), rozlámá všechny židle, roztřískal stoly, pomazal obytné, pohodlné světnice a zvlášť uskutečnil „nihilism“ - jelikož nic jiného uskutečnit nemohl... Toť - Disraeli, kterému právě nedovolili to dotáhnouti dál, než na „romanopisce“, nebo Bismarck, kterého za souboje se studenty odsoudili na celý život „bítí se papíry“ a „zapověděli mu přijati kdekoliv úřad“. A čert ví co: osud, sudba, však ne tolik *jeho, nakořik Ruska*.

No a on: nedovedl „stisknutí v pěst“ svůj nihilism a seminarismus. Pro národ. Pro mužíky bez krav a koní.

Neuvěřitelné: toť přece - přímá cesta na Čušimu. Ještě neuvěřitelnější, že s jeho vstupem do *praxe* -

bychom *vůbec neměli teoretický nihilismus*. V jedné této skutečně pozoruhodné biografii jsme se dostali až k Stromu Života: nu - chopili jsme se ho a podřezali. Podřezali, „abychom ho vydrancovali na bačkory“ Oblomovu...

(za numismatikou).

Pěšechonok¹⁹⁾ - poslední význačná figura v soc. dem. Ovšem, tato význačnost tkví jedině v jeho čistotě. Toť „bědný rytíř“, o němž hovoří Puškin, kdysi horlivý a posléze jen zdlouhavý v boji, kde byli gigantové, mezi jinými i vzdělání: zatím co u P. jaké pak vzdělání? „Představený úřadu“, ale ne ministr. Ovšem, to mu neubírá všechny lidské vlastnosti. Podivuhodno, jakmile ho jen jednou spatříš (v Kalašnikovské burse), nezadržitelně k němu tíhneš u vědomí, že nezapřede pražádný zajímavý rozhovor (k Mjakotinovi, Petriševovi, Korolenkovi - nemáš takový vztah a zájem). U něj je dobrá - nátura, podivuhodně zrozená. Bez ošklihosti v sobě. Býti na místě C... (cara pozn. př.) postavil bych ho v čelo intendantury... „Piš, škra-báku, - ty nemůžeš velet plukům“. Ty přece nic neukradneš a nenecháš nikoho krást“. A pro „službičku i ouřádek“ by přimhouřil oči na celou svou

soc. dem. „K čertu s ní“. Mám výborného ministra, „pitomce“. Uvedl bych (vyprášiv švindláře) všechny soc. dem. do „pohybu“, pohlížeje na jejich „zásady“, jako na prozatimní pomatení myslí, které je nutno přestáti tak, jak se přestávají v rodinách „dětské spalničky“. „Ďas je vem“. Osud. Nezadržitelný osud všeruské vlády. Nevím, kam bych dosadil Mjakotina. Za šéfa všech kováren v Rusku. V každém případě - k jízdě. O Petriševovi nemám informací, leda těch, že popichuje nešťastné kuristiky k stávkám, v čemž si nezadá se Zubatovem²⁰). V pravdě, hlupáček - jeden z „pocitivých“, ale rozum celkově bezvýznamný. Obdivuhodně sympatický však je Ivančin-Pisarev (jednou jsem ho spatřil) a měl s sebou jakousi to dámu, taktéž sympatickou, inteligentní a působivou. Připravil bych jim „reservaci“, hodiv jim na pospas újezd?! nebo bujnost. Kdo ví, jestli by se „ukázalo“, proč se nedají využít. Mocnářství musí být spravedlivé a musí hledět klidně na všechny strany. Pravda: zapomněl jsem na Gornfelda. Toho bych nechal obchodovati s rákosovými hulčičkami (prochází se s hulčičkou, ve vázance a zdá se, že dokonce bez cilindru). Korolenko, toť jakýsi mrzout a dost možná, že není moudrý. Myslím, poněkud pople-

tený na rozumu. Popletený svou obzvláštní a zamotanou biografií, kde nebylo možno udržeti rovnováhu duše. Měl otce, skvostného „ouřadu“ z dob mikulášských a matku - polku, obraz srdcervoucích scén ruské poroby v jihozápadním kraji a posléze setkání se soc. dem. Kdyby byl jeho otec hlupákem - vše by se objasnilo; ale zamotal se (vážený) „stín otcův“, a stal se „Hamletem“ v politické straně, již je třeba činnosti, ucelenosti a která nepřipouští *pochyb*, zvláště v *rozumu*. Ale u Korolenka jsou (skryté) *pochyby*. Hovořil jsem s ním jedenkrát v Tavričeském paláci. Nehledíce na okouzluující výplody, on sám nezanechal dobrého dojmu (uklouznuv, neupřímně).

(za numismatikou).

Tajemství jejího utrpení je v tom, že se v jejím údivném, „*duchovním*“ lesku - objevovaly ve všem pouze polonadání. Ani - malířka, ani - vzdělanec, ani - pěvkyně, nicméně *ušak* pěvkyně a malířka a (nejvíc a nejméně) vzdělanec (léta vzdělání, osvojení linguistiky). A všechno zatemnila, zatemnila *neudržitelně*...

(za numismatikou; o Baškircevodě).

Moje rodné jméno jest mi báječně protivné. Podpisuji se „V. Rozanov“ pod články vždy s takovým cizím pocitem. „Rudněv“, „Bugajev“ toť je alespoň přece něco. Nebo zcela obyčejné ruské „Ivanov“. Kráčím jedenkrát po ulici. Zvedl jsem hlavu a četl jsem :

„Rozanovovo německé pekařství“.

Ano, tak se to má : všichni pekaři jsou „Rozanovové“ a podle toho všichni Rozanovové - pekaři. Kam se podějí tací hlupáci (s takovým hloupým rodným jménem). Hůrší než moje rodné jméno má jenom „Prťák“ (Kablukov) : to je už potupné. Nebo „Ščečkin“ (kritik „Ruského Oznamovatele“, který se podepisuje „Starodumov“²¹) : toť již naprosto hanebné. A tak celkem vzato je to úžasně nepříjemné pro sama sebe mít nepříjemné rodné jméno. Myslím, že „Brjusov“ se neochvějně těší ze svého rodného jména. Proto

DÍLA V. ROZANOVA

mě nevábí. Je to dokonce směšné.

BÁSNĚ V. ROZANOVA

jest naprosto nemožno si představit. Kdo pak bude „čisti“ takové verše ?

— Copak robíš, Rozanove ?

— Skládám verše.

— Hlupáku. Lepší bys udělal, kdybys pekl housky. Naprosto přirozené.

Takové nepřirozeně odporné rodné jméno mně bylo uštědřeno jako doplněk k mizeráckému vzezření. Kolikrát jsem jako gymnasista postával (když žáci se rozešli z gymnasia) před velkým zrcadlem na chodbě - a „kolik skrytých slz jsem úkradkem“ prolil. Tvář červená. Pokožka jaksi nepříjemná, lesknoucí se (nebyla suchá). Vlasy přímo ohnivé barvy (u gymnasisty) a trčí do vršku, ale ne jako ušlechtilý „ježek“ (značící mužský charakter), nýbrž jako nějaká vzduťatá vlna, zcela ohavně, tak, jako jsem ještě u nikoho nepozoroval. Pomádoval jsem je a přece - nelehly. Posléze přicházím domů a znovu беру zrcadlo (malinké, do ruky): „Ach, kdopak si takového protivu zamiluje“. Zkrátka, jímá mě děs: přesto mě *soudruzi obdivuhodně milovali*, a byl jsem vždy „vůdcem“ (proti představeným, učitelům, zvláště pak proti řediteli). Hledaje „vypoulenými zraky“ v zrcadle krásy tváře, nespátril jsem přirozeně na sobě „vzhled“ „úsměv“ a naprosto *živoucí tvář*; a mudruji, copak značí pro mne tato strana - *žila* a rozněcovala to, co na mně nicméně pak mnozí milovali (co jsem i já vždy bezvýminky, odpovědně miloval).

Ale v duši jsem uvažoval :

— Není všemu *konec*. Ženská se do mě *nikdy nezamiluje, žádná*. Co tedy zbývá? *Soustředit se v sobě, žít se sebou, pro sebe* (ne sobecky, ale duchovně) *pro budoucnost*. Ostatně, vedlejším způsobem a jako „nicůtka“ stala se vnější ohavnost příčinou zahloubání se do sebe.

Nyní se mně to i dokonce zamlouvá, že „Rozanov“ je tak odporné; jako doplněk: již od dětství jsem miloval bědné, otrhané, obnošené šaty. „Novoučké“ mě vždycky tlačily, tísnily a nedonosil jsem je. Ano, doslova tak jako o víně :

Čím starší, tím lepší

— a právě tak jsem přemýšlel o botách, čepicích a o tom, co „místo kabátu“. A nyní se mně to začalo všechno líbit :

— Ano, zkrátka, nemám formu (causa formalis podle Aristotela). Jaký to „cucek“ nebo „lýkový věchet“. Ale to proto, že jsem zcela - duchovní stvoření, a docela - subjekt: subjektivní jest ve mně rozvinuto úžasně a nekonečně, jak jsem u nikoho ještě neviděl a u nikoho nepředpokládal. „A znamenitě“ ... Jsem „jen zárodek člověka“, jako bych „ještě ležel (cucek) v lůně matčině“ (mi-

lují ji nekonečně, t. j. pokojnou mamíčku) a „naslouchám rajským zpěvům“ (věčně, jako bych slyšel hudbu - moje zvláštnost). Ano, „znamenité! docela výtečné!“ Ke všem ďasům, nač mi je „interessantní fysiognomie“ nebo ještě „nový oděv“, když já sám (v sobě, cucku) jsem nekonečně zajímavý, ale na duši - nekonečně starý, zkušený (je mně přesně a dohromady tisíc let) - mlád, jak úplné děcko ... Správně! Zcela správně ...
(za numismatikou).

Přeložil ZDENĚK ŘEZNÍČEK.

PŘÍDAVEK ORIENTAČNÍ.

1) *Asi Michail Lermontov. Nasvědčuje tomu také citát z jeho veršů.*

2) *Známa cikánská zpěvačka.*

3) *Anna Pavlova, tanečnice.*

4) *Boris Suvorin, syn známého a pověstného novinářského magnáta Alexeje Suvorina, který vydával na př. „Novoje Vremja“, svého času jeden z nejrozšířenějších ruských deníků. A. Suvorin byl zazobaný novinářský magnát. Když se jeho dcera Anastasija vdávala, dostala věnem výnos z jedné stránky novin a to z insertní části „realitní oznamovatel“. Boris zdědil po otcově smrti časopis Večerněje Vremja s politickou tendencí konservativně - liberální. Boris byl znám jako společenský „luffák“*

5) *„Kolokol“ - levě liberální časopis, který vydával v Londýně za emigrace Hercen. Bojoval v něm proti režimu cara Mikuláše I. a potom proti režimu Alexandra II.*

6) *Vasilij Michajlovič Skvorcov, žurnalista, který vydával také „Zvon“ na podporu monarchistického absolutismu. Bojoval proti liberalismu a potíral západnické neznabožství.*

⁷⁾ *Narážka na odznaky „advokátů vzdělců“, kteří bývali obyčejně vůdci a špičkami levých politických směrů. Jako na př. Kerenskij.*

⁸⁾ *Profesor dějin, který napsal mnoho spisů, ale všechny suché a nezáživné, školometské.*

⁹⁾ *Syn moldavského vévody, satirický spisovatel za dob Petra Velikého.*

¹⁰⁾ *Postavy z Gogolových „Mrtvých duší“.*

¹¹⁾ *Ministr za cara Alexandra II. Liberálně orientovaný.*

¹²⁾ *Vychovatel a učitel cara Mikuláše II. a tak zv. „ober-prokuror“ svatého synodu cirkve pravoslavné. Konservativce, který měl veliký vliv na politiku a carovo jednání.*

¹³⁾ *Asi malíř Řepin, realista, předvižník. Naráží na jeho utilitářskou, příliš revoluční formu zobrazování.*

¹⁴⁾ *Totéž jako dnešní „resort“ v ministerstvu.*

¹⁵⁾ *Nagajku s třemi řeminky. Symbolicky myšleno: velkou osobní svobodu, ale jeho ideje prohnat pořádně karabáčem.*

¹⁶⁾ *Spisovatelka pokrokového směru.*

¹⁷⁾ *Hrabě Speranskij, frankofil, nadšený obdivovatel Napoleona I. a jeho Codexu. Ministerský předseda za Alexandra I.*

¹⁸⁾ *Hrabě Arakčejev, milec Alexandra I., ministr vojenství, proslulý svými „vojennými poseljenienmi“. Symbol vojenského ducha a tuhého režimu.*

¹⁹⁾ *Profesor Pěsechonov, národohospodář, sociální demokrat. Byl také ministrem za dočasné vlády v r. 1917.*

²⁰⁾ *Naráží na gubernátora Zubatova velmi neoblíbeného, který popichoval tajně srocení, aby potom mohl zatýkat a trestat.*

²¹⁾ *Osobnost z Fonvizinovy komedie „Nědorosl“.*

Úvod ke knize *Umwelt und Innenwelt der Tiere* (Okolní a vnitřní svět zvířat.)

Se slovem „věda“ provozuje se dnes směšný fetišismus. Proto je snad prospěšné poukázat na to, že věda není nic jiného než souhrn mínění badatelů dnes žijících. Pokud jsme přijali mínění starších badatelů, žijí také ta ve vědě dále. Jakmile se některé mínění zavrhne nebo zapomene, je pro vědu mrtvo.

Ponenáhlu se všechna mínění zapomínají, zavrhují nebo přeměňují. Proto můžeme na otázku: „Co jest vědecká pravda?“ odpovědět bez přepínání: „Omyl dnešní doby“.

Na otázku, je-li ve vědě pokrok, nelze proto docela tak snadno odpovědět, jak se obvykle myslí. Doufáme sice, že postupujeme od omylů hrubších k jemnějším, ale jsme-li opravdu na správné cestě, to je pro *biologii* velikou měrou pochybné.

Pozorování živých bytostí poskytuje nezaujatému pozorovateli takového nesmírného množství faktů, že by pouhé zaznamenávání těchto faktů čini-

lo každou vědu nemožnou. Teprve mínění badatelovo, které věci pozorované rozlučuje násilně v *podstatné* nebo *nepodstatné*, dává vznik vědě. Vládnoucí mínění bez ohledu rozhoduje o tom, co se má uznávati za „podstatné“. Když se to mínění povalí, upadávají s ním v zapomenutí tisíce pilných, namáhavých a znamenitých pozorování jako „nepodstatné“.

V biologii jsme ještě pod nedávným dojmem, kterým na nás všechny působil pád *darwinismu*.

Výsledky neúnavné práce půl století se nám dnes zdají nepodstatné.

Není divu, že se biologové teď snaží dostatí svým pracím pevnějšího základu, než bylo učení o zdokonalování živočichů.

Výsledek těchto snah není příliš povzbuzující. O základech, na nichž se biologie zvířat má zdvíhati jako hrdá vědecká budova, nebylo se možná dosud dohodnouti. A přece tato dohoda rozhoduje osud biologie. Zůstane-li otázka po základech nerozhodnuta nebo závislá na módě, není pokroku, a všechno, čeho se jedna generace s největším duševním namáháním dopracovala, bude následující generací zase zavrženo.

Jen tenkrát, budou-li všechny ruce pracovat podle společného plánu, aby vybudovaly dům na pevných základech, může vzniknouti něco zdárného a trvalého.

Je poučné a snad také prospěšné ujasníti si, které příčiny dosud zabraňovaly dohodě v moderní biologii zvířat.

Moderní biologie zvířat vznikla zavedením fyziologického experimentu do studia nižších zvířat. Naděje, které fyziologové kladli v rozšíření oboru badání, se nesplnily. Hledalo se rozřešení otázek fyziologie vyšších zvířat a místo toho se našly nové problémy. Rozložení projevů života v procesy chemické a fyzikální nemůže ani o krok dále. Tím se experimentální biologie připravila v očích nejprísnějších fyziologů o důvěru.

Ale všem těm badatelům, kteří viděli „podstatný“ obsah biologie v životním dění samém, a nikoli v jeho převádění na chemii, fyziku a matematiku, bylo ohromné množství problémů experimentálně rozřešitelných nezbytně zvláštní pobídkou, aby se obrátili k nižším zvířatům. A v několika letech také vzrostlo množství zpracované látky do té míry, že se dnes proti novému badání stále postu-

pujícímu jeví uspořádání látky jako úloha mnohem naléhavější. Stavební látky je nesmírná hojnost, aby se mohlo začít s budováním vědy. Jen je třeba se dohodnouti o stavebním plánu.

Nejpřirozenější by bylo, kdyby se pracovalo dále se starými stavebními plány, které tu jsou dávno. V krásných dobách, kdy *anatomie* a *fysiologie* se ještě neodloučily a byly jednotnou *biologií*, hledělo se na každé zvíře jako na *funkční jednotu*. Anatomická struktura a její fyziologické výkony se zkoumaly zároveň a pokládaly se za věci náležející k sobě.

Nikomu nepřichází na mysl zaváděti v technologii dělbu práce a vycvičovati dvě třídy inženýrů, jedny pro studium struktury, druhé pro přeměnu energie v strojích.

Technologie i technika by se tou dělbou brzo zka-zily. Také biologie by byla dělbou v anatomii a fyziologii dávno zničena, kdyby lékařství se svými praktickými potřebami nevyžadovalo nezbytně spojení obou věd. Tento společný postup věd také dodává nejnovějším pracím jejich velikého biologického významu. Třeba jen připomenouti životní dílo *Pavlovovo* nebo veliké úspěchy anglických

fysiologů jako *Langleye* a *Sherringtona*. Všude tam, kde fysiologie a anatomie postupovaly odděleně, nebylo to v jejich prospěch. Srovnávací anatomie, která pořád více zanedbávala výkony orgánů, dospěla na konec k tomu, že pohlížela na strukturu živočichů jako na jednotu jen *formální*. „*Homologie*“ se stala základem zcela nového učení o vztazích tělesných tvarů, kdežto „*analogii*“ se opovrhovalo a tak nastoupily mrtvé prostorové vztahy na místo živého vzájemného působení orgánů. Teprve v nejnovější době přivádí experimentální embryologie vědu anatomickou zpět ke zřídům nehlubších problémů života.

Rovněž tak pozbývala všeobecná fysiologie pořád více pochopení pro to, že každý živočich je „*funkční jednotu*“. Na místo snahy poznati stavební plán každého živočicha, kterého se lze dopátrati jen z anatomie a z fysiologie, nastoupilo jednostranné studium dílčích funkcí co nejvíce izolovaných, aby se s nimi mohlo postupovati tak jako s problémy čistě fysicko-chemickými.

To bylo osudem biologie vyšších zvířat. Docela zvláště se utvářel osud biologie u nižších zvířat. Zde nepostupovaly anatomie a fysiologie odděle-

nými cestami, nýbrž fyziologie bývala občas úplně zatlačována. To způsobil *darwinismus*. Darwinismus (ne *Darwin* sám) pokládal výkony anatomické struktury jako „nepodstatné“ proti *jedinému* problému: jak se struktura vyšších zvířat vyvinula ze struktury zvířat nižších.

Viděli v pořadí zvířat důkaz postupného zdokonalování od struktury nejprostší k nejrozmanitější. Jenomže se při tom zapomínalo na to, že dokonalost struktury vůbec nelze vyvoditi z její rozmanitosti. Nikdo nebude tvrditi, že obrněnec je dokonalejší než moderní veslové čluny mezinárodního klubu veslařského. A účastenství obrněnce ve veslařském závodě působilo by velmi uboze. Rovněž tak by kůň jen velmi neúplně vykonával úkol dešťovky.

Otázka po vyšším nebo nižším stupni dokonalosti u živočichů může býti jen tenkrát vyslovena, když badatel pokládá svět, který ho obklopuje, za vesmír, který uzavírá všechny živočichy tak jako jej a kterému jsou, jak vidíme z názoru, více nebo méně dobře přizpůsobení.

S toho stanoviska pokládá se lidský svět za jediné rozhodující a podle toho se stavební plány niž-

ších zvířat jeví jako méněcenné proti stavebním plánům vyšších zvířat a zvláště člověka.

To však je docela zřejmý omyl, neboť stavební plán každého živočicha se nevyjadřuje jen složením jeho těla, nýbrž také vztahy těla k světu, který je obklopuje. Stavební plán samočinně tvoří okolní svět zvířete.

Svému světu není jednotlivé zvíře přizpůsobeno více nebo méně, nýbrž všechna zvířata jsou svým světům přizpůsobena stejně dokonale.

Toto poznání, které zamýšlím krok za krokem dokázat, může se jediné pokládati za trvalý základ biologie. Jen jím nabýváme správného pochopení pro to, jak živočiši pořádají a ovládají chaos anorganického světa. Každé zvíře jinde a jinak. Z nepřehledné rozmanitosti anorganického světa vyhledává si každé zvíře právě to, co se k němu hodí, t. j. vytváří si své potřeby samo podle stavby svého vlastního těla.

Jen zběžnému pohledu se může zdát, jako by všechna mořská zvířata žila v stejném světě, všem společném. Podrobnější studium nás poučuje, že každá z těchto životních forem tisícovým způsobem rozdílných má svět sobě vlastní, který se se

strukturou zvířete navzájem podmiňuje. Nemůže působiti podiv, že svět některého zvířete zabírá také jiné živočichy. Pak nastává tato vzájemná podmíněnost také mezi zvířaty samými a způsobuje podivuhodný zjev, že se pronásledovatel hodí zrovna tak dobře k pronásledovanému, jako pronásledovaný k pronásledovateli. Tak není jen příživník přizpůsoben hostiteli, nýbrž také hostitel příživníkovi.

Pokusy vysvětliti tuto vzájemnou sounáležitost zvířat žijících vedle sebe ponenáhlym přizpůsobováním, žalostně ztroskotaly. Mimo to odvrátily zájem od nejbližší úlohy, která záleží v tom, aby se napřed zjistil u každého zvířete svět, v němž žije.

Tato úloha není tak prostá, jak by se mohl domnívati nezkušený. Není ovšem obtížné pozorovati kterékoli zvíře v jeho okolí. Ale tím není úloha nikterak rozřešena. Experimentátor se musí snažiti, aby zjistil, které části toho okolí na zvíře působí a kterak se to děje.

Náš anthropocentrický způsob pozorování musí pořád více ustupovati a stanovisko zvířete musí se státi jedině rozhodujícím.

Tím zmizí všechno, co pro nás je samozřejmé; celá příroda, země, nebe, hvězdy, ba všechny věci, které jsou kolem nás, a jako činitelé světa zůstávají jen ty působnosti, které podle způsobu stavby těla mají na zvíře nějaký vliv. Jejich počet, jejich sou-
náležitost určuje se stavbou těla. Když tato sou-
vislost stavby těla s vnějšími faktory je pečlivě
prozkoumána, zaokrouhluje se kolem každého
zvířete nový svět, naprosto odlišný od našeho, *je-
ho okolní svět*.

Rovněž tak objektivně, jako faktory okolního svě-
ta jsou objektivní, je třeba pojímati účinky v sou-
stavě nervové, které způsobují. Tyto účinky jsou
rovněž vybrány a upraveny způsobem stavby těla.
Z nich se skládá *vnitřní svět* zvířat.

Tento vnitřní svět je nefalšovaným plodem objek-
tivního badání a nemá býti kažen psychologický-
mi spekulacemi. Aby se živě ukázal dojem tako-
vého vnitřního světa, smí se snad nadhoditi otáz-
ka, co by si počala naše duše s vnitřním světem
takto omezeným. Ale vymalovávati a vyzdobo-
vati tento vnitřní svět kvalitami duševními, kte-
rých zrovna tak nemůžeme dokázati jako popříti,
není zaměstnání pro vážné badatele.

Nad vnitřním i nad okolním světem stojí plán stavby těla a ovládá vše. Vyzkoumání tohoto plánu může, podle mého přesvědčení, jediné býti zdravým a bezpečným základem biologie. Spojuje také zase anatomii a fyziologii k zdárnému vzájemnému působení.

Učiní-li se vybudování stavebního plánu pro každý druh zvířat středem badání, nachází každý nově objevený fakt své přirozené místo, na němž teprve nabývá smyslu a významu.

Obsah této knihy má za úkol co nejdůrazněji vytknouti význam toho plánu a ukázati na jednotlivých příkladech, jak okolní a vnitřní svět tím plánem souvisí. Učebnice speciální biologie se zde nepodává; jen se ukazuje cesta, kudy by se k ní mohlo dojiti.

Ve výběru uvedených příkladů byl jsem především veden přáním, abych podal obrazy co nejshodnější s plánem. Jsou ovšem všude mezery, a to nejen v látce fyziologické, nýbrž i v anatomické. Poněvadž jsem však mohl užítí jen takového anatomického materiálu, který byl fyziologicky oživen, musila veliká spousta poznatků anatomických a zoologických odpadnouti. Rovněž bylo

třeba pominouti všechny výsledky fyziologického badání, které byly důležité jen po stránce fyzické nebo chemické. Také nebylo možná přihlížeti k těm strukturám, jejichž výkony jsou dobře prozkoumány, když jejich složitost požadovala příliš mnoho od představivosti čtenářovy.

Konečně jsem přestal na bezobratlových, poněvadž se v nich vyznám, a vyšší zvířata jsem ponechal povolanejším. Z bezobratlových jsem si nevšímal včel a mravenců, poněvadž o nich máme již podrobné učebné knihy.

Mohl bych nyní přejíti k obsahu knihy, neboť stanovisko, s něhož na ni třeba hleděti, je dostatečně vyloženo. Ale zbývá ještě promluvit o těch míněních, která se snaží dáti biologii jiný základ.

To, co může vzniknouti způsobem právě vyloženým, je speciální biologie všech druhů zvířat. Taková biologie by byla velmi jednostranná, kdyby se vzdávala pomůcky srovnávání. Všecka zvířata provádějí své animální výkony pomocí tkání, které si zůstávají velmi podobny v celém pořadí zvířat. Svalová i nervová tkáň jeví všude obdobné výkony, ať se vyskytují pohromadě v orgánech sebe rozličnějších. To má veliký význam pro speciální

biologii, neboť všeobecně platné vlastnosti svalů a nervů možno předpokládat jako platné také u těch zvířat, jejichž tělesná povaha nedopouští fyziologické analýzy až dolů k jednotlivým tkáním. Proto zůstane srovnávací fyziologie tkání vždy velmi potřebnou složkou speciální biologie a nelze také nic namítati, klade-li se srovnávací nauka o tkáních před pojednávání o jednotlivých zvířatech. Já jsem od toho upustil, poněvadž jsem chtěl ukázati, u kterých druhů zvířat nejsnadněji přicházíme k obecnějším úsudkům pro všeobecnou nauku o tkáních.

Docela jinak vypadá biologie, učiní-li se srovnávání základem celého studia. To učinil *Loeb*, a to velmi originálně a zajímavě.

Veliká většina zvířecích pohybů děje se takto: Vnější podráždění působí na receptivní orgán a ten převádí vzruch do nervové soustavy. Nervová soustava převádí podráždění na konec až do svalu, který se pak smrští. Tento děj nazýváme *reflexem*. *Loeb* pak upozoroval, že velmi mnoho zvířat odpovídá na podráždění docela elementární, jako je světlo, tíže nebo jednoduché chemické substance, vždycky spořádaným pohybem, kterým

se buď obracejí k zřídlu popudu nebo se od něho odvracejí. Viděl v tom elementární děj, který nazval *tropismem*, a podle směru, kterým se pohybával, mluvil o tropismu pozitivním a negativním.

Loeb sám připustil možnost, že u mnohých tropismů jde o reflexy dosud nedostatečně analysované. Ale určité tropismy, n. př. *phototropismus*, který nastává po jednostranném osvětlení, vykládá jako elementární jev, který je třeba klásti na roveň jevům fyzikálním. Světelné paprsky procházejíce zvířecím tělem jsou prý schopny otočiti je, asi jako magnet železné piliny. Zvířata, která takto reagují na světlo, nazývají se *photopathická*.

Není však pochybnosti, že světlo v mnohých případech způsobuje na ozářené straně zvířete reflex, který nezbytně vede k pohybu směřujícímu k jedné straně, poněvadž na straně, která je ve stínu, reflex nevzniká. Zvířata, která takto reagují na světlo, nazývají se *phototaktická*.

Fotopathický fototropismus je děj fyzikální, fototaktický však je reflex. A Fr. *Leeovi* se pak podařilo dokázat na jednobuněčných zvířatech, že lze velmi dobře fotopathické vysvětlení jejich pohybů nahradit vysvětlením fototaktickým.

Nedávno se snažil *Rádl* dokázat, že světlo působí na hmyz, dávajíc mu směr, zrovna jako gravitace působí na vznášející se těleso. Naproti tomu našel *G. Bohn*, že nepochybné, směr dávající působení osvětlených věcí na hlemyždě a raky je závislé na fyziologickém stavu zvířat.

Z toho je viděti, jak nejistý je výklad těchto dějů.

Zdá se sice lákavé uvést všechny pohyby zvířat na tropismy, neboť to nás zprošťuje úkolu bráti děje zdánlivě prosté, jako výkony struktury, kterou je velmi nesnadno vyšetřiti. Ale bezpečný základ získá se jenom studiem struktury a stavebního plánu.

Zdá se, že toto mínění již nyní nabývá pořád více půdy. Ale jen část badatelů se dává do studia stavebního plánu. Jiná část se drží nového učení, které zamítá studium stavebního plánu a chce zvířata pozorovati prostě, bez jakékoli analogie se stroji.

Není ovšem nijaké pochybnosti, že zjišťování stavebního plánu zvířecího těla jen tenkrát má smysl, když se struktura zvířat může klásti na roveň struktury strojů.

Tím se blížíme k základní otázce vši biologie, kte-

rou nelze rozhodnouti spekulací, nýbrž jenom pozorováním živé substance, na níž se budují všechny živoucí bytosti, kdežto stroje se skládají z látky mrtvé - blížíme se k *problému protoplasmy*.

Přel. Jar. Skalický.

K ADMINISTRACI

STUDIA

Vyklizujeme, (nebo zatím odkládáme hodně daleko od toho, co máme rádi po ruce) jako špatné, zbytečné, nezdravé, nekalé, nezralé a p.

Salvador de MADARIAGA, *Angličané, Francouzi, Španělé*. Orbis v Praze 1931. Prázdná hluchavka.

D. H. LAWRENCE, *Ten, který zemřel*. Symposion, Praha, 1936. Přeložil E. A. Saudek. Pomatenci.

René WELLEK (či Weller): Doslov k předešlé knize. Bohopustá sentimentálnost.

R. HALL, *Studna osamění*. Symposion, Praha.

Vladimír DRNÁK, *Španělská rapsodie*. Družstevní práce v Praze, 1935.

Jaroslav DURYCH, *Češství v Evropě*, v lednu 1935.

Isa KREJČÍ, *Umění a národnost*, v lednu 1935.

Jaroslav KRATOCHVÍL, *Prameny*, román. Viz posudek Josef Hora, Legionářský román Jarosl. Kratochvíla. »Listy« v lednu 1935, p. 18.

F. X. ŠALDA, *Češství a Evropa*, v lednu 1935.

Friedrich HEBBEL, *Judita*. Přeložil Karel Kamínek. Eunuch drchá pannu. Nemyslíme pannou Juditu, krásnou vdovu - tu chrání na věky Svatá Písma - nýbrž samu Krásku, s níž by rád zplodil dílo. Opakuje se tu příběh sv. Chandelly z Arrasu, kde pes násilníkovi vykousl pohlavní úd. Odtud ta impotence v milování.

Frant. LANGER vybízí v novinách národ, aby se tohoto zpížděného dramatu chopil a aby je uvedl na scénu. Proto i jeho s tímto mrvením vyklizujeme na místa, kam patří všechno neřádstvo.

Adrienne THOMAS, *Ze tři čtvrtin zvědavost*, román. Námět byl by dobrý. Ale jak je to bídně uděláno. Dílo přímo prašivé. »Stále ještě kostelní zvony. Aspoň v noci kdyby nechaly milého Pánaboha na pokoji. Pánaboha? Co je jí po Bohu, když miluje d'ábla!« - »Jaro je možno nenáviděti jako člověka a sluneční zář lze si oškliviti jako zlý skutek. Modré nebe může býti k nesnesení a tyto vláhé večery měly by býti policejně zakázány. Proč jen to, co teprve činí člověka člověkem, je současně tak šílenou trýzní?« - Potom se divte, že ji Hitler vyhnal. Spisovatelka jako ouhrabečná řítice, s dráty ke všemu ještě zle potrhányi. Zrno, pleva, vše padá dohromady a spravit se to nedá. Lidé zralí na vyhubení.

Dr. Břetislav FOUSTKA; kus československé univers. representace v Pamětním spisu k oslavě stých narozenin J. G. Mendela. Hlásá nové zhodnocení života, nový vysoký demokratism a jiná uskutečňování. Celou tu etiku a eugeniku vyklizujeme jako křápy po starých vejminkářích, kteří, nechtějíce žíti s lidmi lidsky, zatuchli ve svém smradě.

R. H. Bruce LOCKHART: *Ústup ze slávy*.

Timotheus VODIČKA: *Pokus o filosofii kritiky*. Akribie slov, jež se místy přímo zvrhá v slovíčkářství. Aspoň jednu zajímavou pokrouceninu sofisty Vodičky opisujeme: »My bychom to vyjádřili ještě stručněji a důrazněji tak, že umění má co činiti s obnovením plnosti a dokonalosti, kterou zachycujeme ve všední tváři věcí jen v se-

třených stopách a že se při tom nestará vůbec o napodobení příjemných dojmů. Říká-li Braunschvig dále, že Du Bos přes to vlastně vyjadřuje pravou povahu umění, když říká, že umělecké napodobení není »vážné«, není to zcela správné, neboť Du Bos tím zřejmě chtěl říci jen to, že dojem umění vzbuzený je prost závažnosti a odpovědnosti, jež doprovázejí dojem ze skutečnosti.« - Takového mluvení by se dalo nadělat spousty! Správnější se nám jeví Vodičkův výměr kritiky: »Pravá kritika vychází z principů reality a z absolutního cíle, k němuž směřuje každé umělecké dílo skrze řády reality.« Věta takové moudrosti, jako že nad všemi realitami země se klene modrá obloha, když je pěkný den, a že když je nad nimi mlha, nejsou zřetelné, a že když jest černá noc, nejsou vůbec viditelné. Proto ať nikoho výřečnost Vodičkova nemýlí, neboť »pravá kritika« je takováto: Kurs o Du Bosovi, který jsme »zařadili«, jest dobrý článek Studia, kdežto článek Vodičkův jako špatnost a zbytečnost vyklízujeme. A to činíme »vážně«.

Z dopisu příteli: Děkuji Vám za opis z Panoramy. Ale nebylo by po druhé lépe prostě mi takový sešit zapůjčiti? Vracívám věci vypůjčené akurátně. Vždyť je to trampota, tak dlouhou jednotvárnost opisovati: sune se to a kroutí jako škrkavka, právě vyšlá z útroby pisatelových a nezvyklá světlu: tasemnice, v níž každý článek jest jeden jako druhý. Pravíte dobře, že je to velmi nízké a sprosté, nehodné toho, aby kdo k tomu zaujímal zápasnické postoje. Mně však nejde o články, ale o pisatele těchto sprostot. Tento člověk mne navštívil a já ho přijal přátel-

sky, vlídně, s velkou pozorností. A tento člověk se zachoval ke mně, jak vidíte, nepřátelsky; ke všemu látku k svému veřejnému výpadu čerpal jen z toho, co u mne povrchně shlédl jako host v chudých místnostech nádečníka. Je to typ jako ty malé rybičky, jimž jsme děti říkaly »břinci«: střelhibitě sebou mrská, rozbíhá se za každou akcí, mihotaje se v mělkých tůních běžného života ale který se nikdy nenoří do sebe, aby o věcech a lidech, o sobě a o člověku vůbec *něco poznal*. Okamžitá odvěta slovem z inspirace vratkých vazeb, t. zv. odtrumfnutí, čímž se vyznamenávají nezkázněné služby, toť celý přínos takových »komunistů« (tak si říkal) do společenského obcování, a to, jak sám přiznáváte, je velmi málo, aby se tím člověk vážně zabýval.

Ještě vyklízujeme:

Karel MIRVALD: *Durychova padesátka*. To bychom měli vlastně uschovati jako jisté zadostiučinění. Neboť když p. Durych si uhnal takového oslavovatele, pak naše protokoly a celá kampaň proti vedlejšímu spisování Durychovu jest na výsost vysvětlena a ospravedlněna. V tomto článku co věta, to směšný nesmysl. Pražský můj dodavatel připsal k tomu modrou tužkou jen jedno slůvko: »Kecá!« Plně souhlasíme.

Břetislav ŠTORM: *Poslední katolíci*. Milý pane Štorme, kdysi jste mne navštívil v jakési figuře kapucínské, víte, tam v lesích na Hladově, pak jste dělal bratrovi plán na chalupu, v níž teď bydlím, pak jste mi poslal oznámení sňatku, pak jste mi též kresbu propůjčil a poslal plán na jakousi moderní kartouzu, což vše svědčilo o Vaší

dobré vůli. Ale co tady píšete, je sprosté, ohavné, není v tom ani trochu stavitelství. Či šlapete tuto hlínu k vůli lidu, aby Vás nepodezříval z nějakých aristokratismů? A ani o to by nebylo, práce jako práce. Ale podívejte se, jakou a či to hlínu šlapete a jak Vám to smradlavě mlaští pod bosýma nohama!

Prof. MUDr. Karel WEIGNER: *Slovo k mladým*. Řeč J. M. rektora Karlovy university prof. MUDra Karla Weignera na manifestační schůzi Ústředního svazu československého studentstva v Praze. Národní demokratické mluvení, »přecházející až v sebezapomnění«, v čemž prý vrcholí lidské štěstí, neboť »štěstí je jen v nás, nikoli mimo nás«. Mimo nás, když plácáme, jsou jenom posluchači s vyšpoulenými hubami leklých ryb na písku, oběti nicoty, nezkušená mládež, která si to jednou odnese. Ó těch šťastných živností universitních profesorů, citujících Gellnera: »Je nutné v životě účast mít, k některé přidat se straně.« Jenže kde tento básník se smál, čím jeho smích »jak řehotání koní« zvonil do podzimních chladných nocí, to profesori berou vážně a učí tomu mládež v slavnostních řečech, v plném gala rektorů.

Ještě Jaroslav DURYCH. Kromě ostatního »vedlejšího«, čili kuchyňského spisování Durychova (neboť nejlépe s obecnem veřejných duší jest u českého spisovatele prostě nemyslitelno!) vyklízujeme »mocenský« jeho článek: »Naše místo v Evropě«, v němž je tolik *musí* jako v kostelnických návodech duchovního života doktora Braita, zakladatele hlubinářů. »Minula totiž doba, kdy národové evropští ať tak či onak mohli učit nás. Potřebujeme-li se ještě něčemu učit, pak se to můžeme naučiti už jen sami ze sebe.« Nedivil bych se, kdyby si jda po ulici a

maje ruce v kapsách, takové melodie pískal volně na hubu, ale on to píše, a vytrvale, jakoby na pravdách takové ráže chtěl zbudovati novou stranu. Ostatně, strany vůbec se jinak nezakládají, a nikdy se neví, co půjde národu k duhu.

Beseda s milým p. P., jenž nám již často velkodušně pomohl z psoty a dosavád jest nám všelijak nápomocen. Pravý příznivec DD., hodný titulu »Jeho Efficiencie«. Četl Vodičkův *Pokus o filosofii kritiky* v běhutém tisku, a prý se zamýšlel, proč takové věci (jako kurs o abbé Du Bosovi) vydáváme, když »i nám přející řádisty« popouzejí. Uvádí Vodičkovy námitky dosti podrobně, i ptám se ho, zda také četl náš Kurs. »Nečetl, povídá, neměl jsem na to ještě kdy, a také po přečtení článku Vodičkova se mi do toho nechťelo.« – Pak se arcí nedivíme, že běžný revuální žvatlot máje své horlivé čtenářstvo prospívá, kdežto důkladné naše články Studia jsouce opomíjeny ani u těch, kdož si je platí, nepřicházejí k své platnosti.

Beseda s jiným naším »odběratelem«, jenž stále slibuje »platit na prvního«, ale neplatí. Hovoříme o časopisech a vydavatelských formách. Chválí náš způsob, že se to pěkně řadí a že se pak v tom snadně hledá, a že by se měly všechny revue podle nás zařídit. Vidím, že má velký přehled po běžném tisku, i ptám se ho, zda to všechno odbírá, neboť žije ve venkovském městečku. A tu slyším podivné přiznání: Přichází mi více časopisů, jenže nemilé je v tomto odebírání, že se musí hotově předplatit, aby pravidelně docházely. Odtud také často ta má

těžkost s penězi. U vás je to pohodlnější, dodává s úsměvnou zdvořilostí, že dovedete čekat.« - A tento neomala myslí, jak říká, že jest naším příznivcem.

★

Novinářské halabala. Lidové Listy jsou z velkého dílu »kněžské zboží«, protože vrchním vedoucím strany lidové jest kněz, p. ministr Šrámek. Nedopatřením nebo zlomyslností sazečů octlo se v nich dne 3. listopadu, tedy hned po Dušičkách, takovéto

**Nabídnutí
k sňatku.**

St. dívka, sir., abs. kuch. hospod. školy, prosí o místo k vedení domácnosti, nejraději na faru nebo k dp. katechetovi. Ct. nab. pod zn. »Vděčná 78« do adm. t. l.

Patrně, že u lidovců už se hodně hýbá celibátem.

Bud' připraven. Protože branná výchova směřuje k válčení, a ve válce, zvláště jak teď se dějí, hubí se mnoho lidí, myslelo by se, že heslo *Bud' připraven* vztahuje se k smrti, tedy příprava na smrt a na poslední věci člověka, jak věřící vždy napomíná pečlivá matka Církve svatá katolická. Ale tak tomu není. Z celého tohoto delšího novinového pojednání, jehož výstřižek nám kdosi poslal a jež arci vyklízujeme, vyplývá, že připravenost ta se týká bud' rychlého přestěhování z jednoho pelechu do druhého, »přeskočit potok« a »prolézt rozsochatými keři«,

»skok do dálky«, sbalení věcí, opatření si živobytí i v místech, kde nejsou hotely, což lze teď po celé Evropě velmi snadno, jen když jsou peníze, a podobných nízkých živočišných nebo indiánských funkcí. Tahat se naučí vůl, kůň i pes. V ústech pana presidenta, jenž je tu také jmenován, týká se to zřejmě jen války. Na život věčný však nikdo nemyslí, ač jen *to* je při takovém hesle lidsky zajímavé. Zaznamenáváme to jen jako příspěvek k ubývání rozumu.

Rozhovor s přítelem, jenž mne nabádá k větší uznalosti pro F. X. Šaldu: »A což jednosvornost ostatních jeho ctitelů, všeobecné uznávání výbornosti jeho díla, takové číslo »Listů«, kde jich tolik promluvílo, což to vše u vás nespadá na váhu, to nic neznamená?«

Odpovídám: »Ale proč by neznamenalo? Nejste vy sám jeho ctitelem, má jich více, to vidím. Ale otážu se zase já: Vracíte se často k Šaldovi, berete častěji jeho spisy do rukou, přemýšlíváte o jeho stránkách, opakujete si jeho některé partie aspoň tak, jako citujete toho neb onoho básníka, jako si častěji přehráváte píseň, kterou jsem teď slyšel až na náves jda kolem vašich oken?«

»To ne,« praví, »v tom smyslu bylo mi čtení Šaldy jen pro tu chvíli, tehdy jsem byl ještě student, literatura mne vždy bavila, potřeboval jsem informace, teď se už arci k němu nevracím. Také proto, že si troufám všelicos posoudit sám.«

»To jsem chtěl slyšet. Právě proto naše Studium (kolem Dobrého Díla) věnovalo F. X. Šaldovi poměrně málo pozornosti. Jen podle »ovoce« možno posuzovati. Každé dobré dílo chceme předně mít, pak je pečlivě chováme

a častěji se k němu vracíme; to je také kritérium. Tak vlastně *žijí* veděla svým věkovitým trvalým životem, jak svědčí Barbey d' Aurevilly celou svou serií *Les Oeuvres et les Hommes*, a jak praví i Čapkův *Kulhavý poutník* na str. 79: já tudy chodívám rád; připomíná mi to tam nevím jaká známá místa, snad z nějakých obrazů, básní - nevím sám -

*V tomhleto kraji já už žil,
někdy a nevím kdy. —*

(Tsen-Tsan.)

Jste také vzdělanec, vidíte, četl jste mnoho knih, že tak mnoho citujete?

Ano, četl jsem velmi mnoho, až zbytečně, náruživě, až bez potřeby, ale ve skutečnosti jsem četl jen několik málo knih, *jen těch několik, ke kterým se stále zas mohu navracet, které občas zase znovu mohu číst*. Nakladly by se bezmála všechny do nevysokého sloupce na noční stolek; v těch hledám, jak kdy, někdy nějaké to okouzlení, jindy moudrost . . .« Až potud Josef Čapek.

— Zkrátka všem, kdo by nám F. X. Šaldu předhazovali a dovolávali se svědectví těch, kdo ho v tomto souborném čísle »Listů« všelijak ověřují, zřetelně, definitivně i po jeho smrti, pravíme sumárně: Celé jeho dílo napořád nikdy jsme do studia vážně nepojímali, a tedy nijak se z toho ani teď, kdy F. X. Šalda novináři je prohlašován za genia, nekajeme.

★

J. S. — Tážete se, co říkám tomu, jak se tahají teď v běžném tisku řádisti a hlubináři o pravdu chudoby při jméně Leona Bloy. Toto říkám: Za čásek, až někdo dobře

výřečný na tyto psavce, kteří se věší na Bloy svými roz-
umy, vyzraje a dá jim spravedlivě, čeho zasluhují, budou
vzdychat s Mufíkem Uzarskiho, jenž byl asi pacifista:
» Bolí mne až do hlubin duše, že se se mnou zachází
tak ničemně, neboť jsem se jen přitřel, nezamýšleje pran-
ic zlého. Držel jsem se přece vždy pánovi v patách. On
postupoval s mečem v ruce, já s ocasem mezi nohama...«
(nebo v známé úponkovité křivce nad hřbetem).

Nebo raději vážně řečeno: »Neměli bychom oslňujících
výstražných ohňů, kdyby se kladly na zemi a chodilo se
po nich jako po hroudách zemských« (Meredith v Sobci).
Myslím totiž, že Leon Bloy jest takovým výstražným
ohněm, kdy svět vstoupil do znamení Chudého, neboť se
stal jednou pro vždy jeho zastancem, stejně s ním kvílící,
a jest přímo nebezpečno v této funkci jíti nějak *proti* ně-
mu. Pamatuji si dobře, co bylo s H. Brémondem, taky
knězem. Ostatně, proč se stále párat s hlubináři. V té své
revui vůbec »duchovní život« našlapávají do žberů jako
u nás zelí, když se nakládá. A sedlák si nohy řádně umeje,
kdežto tady na těch obálkách to páchne letitým potem
starých mravokárných škatulí, jimž pysky lezou vyhrnuté
před nos jako makrelám na rybím trhu.

Vyklizujeme vůbec pobožnou haťmať Na Hlubinu,
zvláště však dnes nepřičetný traktátec dra Miklíka o chu-
době Leona Bloy. K tomu se ještě vrátíme, až seženeme
z Otců více dokladů k této látce. Máme totiž na zřeteli
širší základnu Studia než revuální bobkaření hlubinářů,
řádistů, takistů, těch, kteří budou bránou utíkat a se scho-
vávat po porážce, neboť, jak píše Mirwald, k tomu bude

tato Kuncířova Brána. Všichni tito rozmělnovatelé Jednoty budou postupně vyklizeni. Jen ještě poznámka k abbé Du Bosovi. Tento Kurs, jemuž nasypal Timothej Vodička cvočků pod kola a jenž přes to své poslání plně vykoná, má vésti k dílu Du Bosovu: *Réflexions critiques sur la Poésie et sur la Peinture*, z něhož podáme ukázky v některé příští dávce Archů. Kursem (these, kterou si obral Braunschwig maje dělati doktorát) chtěli jsme upozorniti na něco důkladnějšího, nazpůsob toho, jak to dělá Albert Vyskočil, a co by zároveň pomohlo odklidit schválnosti a nesmysly Durychovy o geniu a umělecké tvorbě. V Du Bosovi je hojnost příspěvků velmi konkrétních a rozmanitých, pravý bazar gest a idejí: »Každý cit najde tu své tóny, své přízvuky a své vlastní tužby a vzdechy« (tome I. p. 386, éd. 1732).

A tak k Tvorbě je třeba genia, ke Studiu pak ochoty, podajnosti, poslušnosti, vnímavosti, učenlivosti. Tvorba jest obdobna té práci boží, která vydala stvořený vesmír, »z ničeho něco«, Studium tento vesmír prostě přijímá a s ním pracuje. A tak i v tisku. Tvorbou povstávají výrobky, jež jsou *vydávány* na venek, Studium toto vyrobené *odbírá* a nosí dovnitř, domů. Dílna a dílo konsument čili spotřebitel. Když nám Durych a Deml vrátili naše studijní zboží, dali tím najevo, že chtějí býti jenom tvůrci, že studovati z písemností nemíní. Ale to bylo možno jen v dobách epických, za Homéra, kdy umělci hroužili se vroucně do doby, provázejíce bohy a heroy do bojů; čerpali přímo ze zdrojů tvůrčího života. Teď se to děje vše-

chno »pod oblakem«, »v krajině stínů«, neboť na veřejnost se roztahují jenom novináři.

Kdo se nepokouší o uměleckou tvorbu, nemusí už proto býti jalový nebo vyprahlý. Teď škola příliš duše drchá a zmáhá, zasazujíc se o to, aby kde kdo spisoval. Ale myslíme, že jest velkou ctností, když kdo neuměje neplete se umělcům do díla. Poněvadž však všechno duchovní oblékání podle Sartora Resarta závisí na vkusu, míře a výběru jednotlivcových, musí se Studia chopiti každý, kdo nechce jako divoši běhati nahý. Jak praví svatě Tomáš ze Štítného: »V domích svých, a když kvasíte spolu, a jsou-liť dnové krátki, alespoň v noci některou chvíli máte čísti písmo svaté, abyste v svých srdcích duchovní pšenici shromáždili, a z písma abyste duchovní perly u pokladích srdce svého schovali, abychom, když v soudný den před stolicí toho mocného soudce přijdem, jakožto svatý Pavel dí, *ne nazi, ale odíni se ukázali.*«

I když jsme jako Durych a Deml vyšli ze školy, nepouštějme Studium, jako je oni opustili. Všichni nemůžeme býti básníky, ale všichni máme slyšeti Moudrost, jež »volá na výšinách a na nejvyšších vrších u cesty, uprostřed stezek stojíc: Spravedlivé jsou všechny řeči mé, *přímé jsou rozumějícím a pravé těm, kteříž nalézají Umění.*«

Dlouhá léta již vydáváme, „nesouce břímě dne i horka“. Zprvu to bylo „darem“, abychom se aspoň nějak uchytili, ale po ztroskotání prvního zakládání se Stríží, Tichými a jinými posledními sloupy a sloupky církve prohlásili jsme řádným vybubnováním že od darem dávání upouštíme a že jako oby-

čejní smrtelníci prodáváme: že totiž za zboží z našeho knížectví vyvážené chceme příslušný peníz. A tu vznikají všelijaké rešty a restlíky. Kdyby na nás tiskárny nenaléhaly, ani bychom se Vám o tom nezmiňovali. Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, řekli bychom si, budiž jméno Páně pochváleno! Ale tiskárny jsou neodbytné a jdou na to tentokrát zhurta, že chceme-li tisknouti, musíme platiti, a že vůbec nezaplatíme-li do té a té doby tolik a tolik, budou to právní cestou vymáhati, atd. . . . však to znáte. U Vás na příklad máme

Kč. Což nemůžete nám ani splátku poslat? Což tak snadno dopustíte, abychom se v dluzích hnětli, když přece potřebujeme míti jasnou mysl k důležitým pracím, v něž jsme se uvázali, a jež - na to je mnoho svědků po národě - přece dobře ke cti a chvále Boží obstaráváme? Doufajíce atd. . .

Vydavatelé DD a Kursů
ve Staré Říši na Moravě.

Jean de COURBERIVE

Obhajoba mlčení 2.

Přeložila Anna Šnýdrová. Kurs 39. v květnu 1937. Podle osnovy Ant. Lískovce vytiskl Viktor Dvořák v M. Budějovicích. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Formát 15 1/2 x 12 cm, str. 92. Titul dvojitě barvou. Původně za 7 Kč, na lepším za 10 Kč.

Po vydání prvního Kursu o mlčení přišlo nám tolik samovolných děkovných uznání, že nemíníme tento nový Kurs o téžte předmětu nějak hlučně doporučovati. Asi se cítí potřeba mlčení, když jest doba, v níž žvást trhařů se příliš rozmáhá: na schůzích stran, v učebnách škol obecných, středních i vysokých, v novinách, kde to teče jako žlutý blátivý proud Hoang-ho a všude jinde, kde se sejdou dva nebo tři, obyčejně i více, v jiné „církvi“ než Toho, „v jehož jménu každé koleno kleká, nebeských, zemských i pekelných“. Nedivíme se tedy, že Kurs o mlčení dochází takové obliby.

Josef PEKAŘ

Kniha o Kosti.

Kus české historie. Nákladem Melantricha a s. v Praze 1935. Druhé vydání. Formát 21 1/2 cm x 17 1/2 cm. Díl první má 210 str. a 26 příloh. Díl druhý má 212 str. a 25 příloh.

V úvodě praví spisovatel: „Co vypravuji z dějin Kostecka, je čerpáno vesměs z původního, dosud nikým neužitého materiálu. Stará průpověď, známá v našem kraji: »Na Kosti se páni dobře mají«, platí i pro pány historiky – žádný hrad, žádné panství horního Pojizeří nedochovalo svou minulost v takovém bohatství zpráv archiválních jako Kost: jak kvádrové zdivo hradu, tak osudy jeho, aspoň v posledních třech stoletích, dovedly vzdorovati času a zhoubě.“

Hans DRIESCH

Základní problémy psychologie.

Z němč. přel. Hanuš Sýkora. Vydal Melantrich a. s. v Praze v květnu 1933. Formát 20 cm × 13 cm. Váz. za 33 Kč.

Psycholog, jenž ze sutě těch bývalých psychologií, jež řádily na školách v mých „studijních“ letech, dobývá duši, která tam úpěla tak hluboko, že se zdálo, že už ani není. Tady jest. A protože svět bojuje stále proti duši, nemá Driesch velkého ohlasu ani ve své vlasti. Ale my si ho vážíme jako znamenitého vědce; zařazuje každý problém na jeho místo v celku dobře uspořádaném, což jest, jak sám praví v úvodě, velmi důležité, neboť všechna „věda“ je konec konců částí logiky v nejšířším slova smyslu, t. j. nauky o řádu. – Prazbytečnou předmluvu J. B. Kozáka, jenž prý je profesorem, mohlo si vydavatelstvo odpustiti. „Problematikami“ se „vědecký“ tisk hemží, nepotřebujeme jich od profesorů, zvláště ne od takovéhoho pana „Všelíjak“.

Albert VYSKOČIL

Básník.

Studie Máchovské otázky. Vytiskl a vydal na podzim 1936 Melantrich a. s. v Praze. Mimo vydání obyčejné vyšlo 5 číslovaných výtisků na ručním papíře Vergé Blanc Pannekoek. Formát 19 cm × 13 cm, str. 178, brož. původně za 25 Kč, váz. za 35 Kč.

Kniha definitivní, dlouho čekaná, jež očekávání naše nijak nezklamala. Nestačí jen letmo ji pročísti, jak to dělají (a možná že ani to ne!) žurnáloví kritici s ustáleným platem, aby mohli nahonem „spíchnout“ svůj běžný žvást, dílo této váhy dlužno důkladně studovati, to jest k přečtenému častěji se vraceti, aby pravdy esthetiky obecně platné, jež jsou tu bezpečně uloženy, v duchu utkvěly, jej živily, a svítily mu na cestu k novým básnickým zkušenostem.